

TARTU ÜLIKOOL
Sotsiaalteaduste valdkond
Ühiskonnateaduste instituut
Sotsiaaltöö ja sotsiaalpoliitika õppekava
Sotsiaaltöö ja sotsiaalpoliitika eriala

Kerli Vasar

Põltsamaa linna koguduste tegevused sotsiaaltöö valdkonnas ja koostöö kohaliku
omavalitsusega

Bakalaureusetöö

Juhendaja Reeli Sirotkina MSW

TARTU 2016

Abstract

The topic of the following research is „ Activities of congregations in social work field in town Põltsamaa and their cooperation with local government “. The aim of this paper is to investigate activities done by congregations in Põltsamaa town and their cooperation with local government. In addition, the existence of cooperation between congregations and local government is studied.

The theoretical base of this research is the system theory which says that people lie in social systems. Social systems consist of structures and elements where the function of every part of the system affects the other parts. The aim of social workers is to deal with parts of the system in a way that a persons' development and life quality is positively supported and guided by the surrounding intact environment.

The empirical part of the research includes interviews and document analysis. The research, including also document analysis, was focusing on finding answers to the following questions:

What kind of social work is done in congregations and to what target groups is it aimed;

What kinds of activities are considered as social work according to the opinion of the leaders of the congregations;

What kind of role have congregations in local social work and how are activities, offered by congregations, taken in by local community – according to the opinion of the interviewee;

How the leaders of congregations and the representatives of local governments describe their cooperation in social work field.

The results show that congregations wish to be a part of the system surrounding people and they mostly contribute to this with non-formal activities. Congregations do not define social work separately, they do the activities according to the needs and possibilities. The biggest problem is lack of resource. Congregations are ready to cooperate with local governments, but excessive responsibility is not wished to be taken and initiative is expected from the local government. Local government is, above all, ready to take the role as an advisor and abettor. Due to the huge amount of daily work, initiative is not wished to be taken; they expect the other side to take action. Local government sees that the most important contribution of congregations

is offering mental help for the local community. Both sides, local governments and congregations, think that mental and spiritual help and support are more necessary, material support is second in-line and is handled case by case.

Congregations could have a more effective role in helping when cooperation and organization would increase. While social work is the responsibility of the country, the author of this research finds that initiative for cooperation should come from local government. With enough activity and using existing possibilities, it is possible to contribute more in the local community and its development.

Keywords: *Cooperation, non-formal social work, congregation, local government, local community.*

Sisukord

Sissejuhatus	5
1. Teoreetiline aluspõhi	7
1.1 Sotsiaaltöö ajaloo seos religiooniga	7
1.2 Sotsiaaltöö ja koguduste sotsiaaltöö	11
1.3 Süsteemiteooria käsitus sotsiaaltöös	14
1.4 Põltsamaa koguduste töö süsteemiteooriast lähtuvalt	17
2. Uurimuse metodoloogia	19
2.1 Eesmärk ja uurimisküsimused	19
2.2 Uurimismeetod	20
2.3 Dokumentide analüüs	20
2.4 Intervjuude läbiviimine	22
2.4.1 Intervjueeritavate valik	24
2.4.2 Intervjuude käik	24
2.5 Analüüsimetod	26
3. Refleksioon	28
4. Arutlev analüüs	29
5. Kokkuvõte	38
Kasutatud allikad:	40
Lisad	44

Sissejuhatus

Igas kogukonnas on sotsiaaltööl oma kindel ja oluline koht. Inimeste elus ja suhtlemises üksteisega esineb kõikvõimalikke erinevaid probleeme. Kui öelda, et suhtlemise tingib koos toimimine siis probleemide ja murede lahendamiseks on vajalik koostöö iga üksiku inimese vahel ja koostöö erinevate institutsioonide vahel. Koostöö oma olemuselt tähendab süsteemsust.

Sotsiaaltöötaja tegeleb sotsiaalsüsteemiga. Sotsiaaltöö abistamistöona toimub väga paljudes valdkondades ja sotsiaalsed probleemid on üksteisega väga põimunud. Nendele lahenduste otsimine nõuab teadmisi ja koostööd kaugemalt kui üks üksik eriala (Kreem, 1995).

Inimeste üksteise abistamine on sama vana kui inimkond. Kõige vanemad ajaloolised ürikud räägivad abistamisest kui soovitud tegevusest igas ühiskonnas.

Abistamismõtte peamisteks arendajateks on olnud usundid (Kreem, 1995). Vana ja Uus Testament räägivad palju inimarmastusest ja armuandide väärtusest. Üheks oluliseks inimsuhete reguleerijaks sai alates 150 a. e.Kr. Rooma õigus. Keskaja kirikuseadus tegi vaeste toetamise rikaste kohustuseks. 19. sajandil tekkisid sotsiaalkindlustuse seadused õnnetuste, haiguste ja vananemisega seotud vajaduste osaliseks leevendamiseks. Fundamentaalse tähendusega on 1948 aasta Universaalne Inimõiguste Deklaratsioon (Hattenhauer 2007).

Saar (2012) toob välja, et religioonil on eestlaste ajaloos olnud erinev tähtsus. „Paganausulise“ rahvana sõditi tugevalt kristluse ja ristiusu levitamise egiidi all maid juurde vallutanud võõramaalastega 12. sajandist alates. Nõukogude korra ajal Eestis valitsenud usuvaenulik riigijuhtimine jättis oma olulise jälje (Saar, 2012). Kuigi ajalooliselt on abistamismõttel olnud kiriku tegevustes kandev roll, ei ole tänasel päeval Eestis selge arusaamine kiriku ja koguduste rollist sotsiaaltöös. Inimesed, kes kogudustega lähedalt seotud ei ole, ei oma teadmisi sellest, milliseid võimalusi kirikud üldse pakuvad sotsiaaltöö mõttes. Kirikute roll viimasel paarikümnel aastal on küll Eesti ühiskonnas olnud tõusuteel, kuid nende tähtsust sotsiaaltöö kontekstis on uuritud mõningal määral alles viimasel 4-5 aastal.

Bakalaureusetöö teema valikul lähtusin kahest aspektist. Esiteks soovisin leida teema, mis teadmiste kogumise ja töötlemise mõttes pakuks mulle väga selget ja konkreetset huvi ning teiseks soovisin leida temaatika, mis oleks tähelepanu vääri ja vajalik kogukonnas, kus ma elan. Uurides erinevaid võimalusi selgus, et Jõgeva maakonnas Põltsamaa linna piirkonnas sotsiaaltöö valdkonna inimestel ei ole tegelikult väga selget ülevaadet sellest, millega tegelevad sotsiaaltöö mõttes Põltsamaal asuvad kogudused. Teema üle mõeldes selguski, et nii sotsiaaltöötajatel kui minul puudub selge arusaam sellest, kas ja millisel määral kogudused kohaliku kogukonda panustavad ja milline on koguduste ja Põltsamaa linnavalitsuse vaheline koostöö piirkonnas. Antud teema tõstatati väga selgelt ka Põltsamaa linnavalitsuse sotsiaalosakonna poolt sooviga saada teadmised ja ettekujutus linna kogudustes toimuvast. Kuna sellega oli tegelikult esitatud ka nn sotsiaalne tellimus, tuli juba järgnev otsus teema kasuks lihtsalt.

Uurimuse eesmärk on kirjeldada Põltsamaa koguduste poolt pakutavaid tegevusi sotsiaaltöö vaatenurgast lähtuvalt ning leida vastus küsimusele, millisel määral toimib koguduste ja Põltsamaa linnavalitsuse koostöö sotsiaaltöö tasandil.

Põltsamaa linnas tegutseb viis kogudust. Nendeks on Eesti Evangeelse Luteri Kiriku (EELK) Niguliste kogudus, Eesti Kristliku Nelipühi Kiriku (EKNK) Põltsamaa Jordani kogudus, Seitsmenda Päeva Adventistide (SPA) Põltsamaa kogudus, Eesti Apostliku Õigeusu Kiriku (EAÕK) Põltsamaa Pühavaimu kogudus ja Jehoova Tunnistajate Põltsamaa kogudus.

Uurimistöö eesmärgi saavutamiseks viidi läbi intervjuud Põltsamaa piirkonna koguduste juhtide ja Põltsamaa linna sotsiaalosakonna töötajaga. Uurimustöö küsimused on:

- Millist sotsiaaltööd kogudustes tehakse ja millistele sihtgruppidele on see suunatud;
- Milliseid tegevusi mõtestatakse sotsiaaltööna koguduste juhtide arvamuse kohaselt;
- Milline osakaal on kogudustel kohalikus sotsiaaltöös ja kuidas koguduste poolt pakutavaid tegevusi kogukonnas vastu võetakse intervjuueeritavate arvates;
- Kuidas kirjeldavad koguduse juhid ja kohaliku omavalitsuse esindaja koostööd kohaliku sotsiaaltöö valdkonnas.

1. Teoreetiline aluspõhi

1.1 Sotsiaaltöö ajaloo seos religiooniga

Kreem (1995) selgitab, et abistamist nimetati vajalikuks tegevuseks juba Babüloonia kuninga Hammurabi seadustes 1750 a.e.Kr. Abi saajad olid lesed, orvud, kerjused, seltskonnast hüljatud alaväärtuslikud isikud, kelle abistamisest loodeti tunnustuse saamist (Kreem, 1995). Aitamist peeti tegevuseks, mis näitab inimest paremas valguses.

Kreem (1995) jätkab, et 1200 a.e.Kr. kuulutati Iisraeli rahvale, et see ka oma vaeseid aitaks, sest selline tegevus on „Jumala“ silmis „õnnistatud kohustus“. Piiblis on lugusid sellest, kuidas oma teo eest tunnustust otsimata abistati ligimest (Kreem, 1995). Sellega algas religiooni võidukäik abistamismõtte edasiviimisel ühiskonnas.

Rooma õiguse arenemisega kaasnes oluline konfliktide ja koostöövõimaluste otsimiste ajastu ilmaliku ja kirikliku võimu vahel. Hattenhaueri (2007) sõnul oli maailma ja inimese käsitus väga sarnane kristliku arusaama ja maailmavaatega. Kristlike tõdede ja uskumuste levitamine võttis hoo üles ning see sai valdavaks maailmavaateliseks seisukohaks (Hattenhauer, 2007).

Hattenhauer (2007) kirjutab, et vaimuliku ja ilmaliku võimu koostöö Euroopas sai alguse 4 sajandil. 313. aasta Milano ususallivusdeliktiga alustati Euroopa ja ühtlasi maailma ristiusustamist. Kiriku olulisuse kohta ütleb ta, et kirik pidi end tõestama vajaliku institutsioonina ning rahuldama argipäeva vajadusi igapäevase mõistetaval viisil. Kiriku tegevuste rakendamisel hõlmatud asutuste hulka kuulusid lisaks kirikutele ja kloostritele ka haiglad, vaestemajad ja orbudekodud. Autor selgitab, et kiriku juures pidid kaitset leidma abitud ja õigusetud: lesed, orvud, vangid, tagakiusatud, alaealised, vaimuhaiged, lapsed, keda nende vanemad ähvardasid orjusesse või bordelli müüa, raugad ja veel sündimata lapsed. Seega võttis kirik üle osa riigi funktsioone, kirikul olid riigis kindlad õigused ja ta käsutas oma ülesannete täitmiseks vajalikku vara (Hattenhauer 2007).

Hattenhaueri (2007) sõnul määratleti piiskopi kui riikliku kombevalvurit, kelle ülesanne olid hoolitseda vangide, alaealiste, leskede ja orbude eest. Sellest lähtuvalt nõuti jumalasalastelt erialateadmisi, mis ulatusid hingeduhooldusest kaugemale. Gregorius I (590-604) oli paavst, kes üritas riiki toimimas hoida reformidega. Oluliseks nüansiks sai see, et kui kirikul oli selleks

ajaks suured maavaldused, siis nende sissetulekust finantseeriti ka sotsiaalhoolekannet (Hattenhauer 2007).

Kirikuhierarhia oli ilmaliku võimu valdaja 7-ks sajandiks, tal oli territoorium ja riiklik eesmärk (Hattenhauer, 2007). Kogu see valdkond, mida tänapäeval tunneme sotsiaaltöona, sotsiaalhoolekandena jms, on alguse saanud kiriku tegevusest oma alamate hingehoidjana. Kiriku suur valdkond oli asüül – asüüliõigust nautisid nii tapjad, abielurikkujad, vargad ja röövliid, aga ka põgenenud orjad (ibid, 2007).

Alates 4. sajandist kuni keskaja lõpuni kujunes välja ning toimus nn kristlik ühiskond, kus Rooma õigus ja piibellikud väärtused olid integreeritud (Osokina, 2012). Tuhat aastat kestev keskaeg Läänes oli inimväärtuste ning õiguste tekitaja, millele toetub nüüdisaja humanistlik maailmavaade (Macartur, 1949).

Hattenhauer (2007) kirjutab, et 8. sajandi lõpus sai evangeeliumi kuulutamise kõrval oluliseks hoolitsus kombelse eest, üksikisikute kasvatustegevus ja järelevalve. Selle tegevuse mõõdupuuna nimetab ta mõisteid voorus ja patt). Kõrgkeskajal arendas kirik sellest arusaamast moraaliteoloogia (Hattenhauer 2007). Ilmalikus mõistes on see käsitletav hoolekandena kõikide ühiskonnaklasside üle.

Osokina (2012) on oma uurimuses öelnud, et sellist arengut soodustas asjaolu, et kristlus levis ja kinnitas oma positsiooni ühiskonnas ning kirik lähenes riigivõimu struktuuridele. Autori meelest on kristluse avaldumise vormid hädaabi ja hoolivuse jagamine vaestele ja haigetele. Diakooniat iseloomustas tema arvates keskendumine hoolekandeasutustele ja kloostritele. Heategude väärtustamine mõjutas ühiskonna sotsiaalstruktuuride väljakujunemist. Kloostri oli keskne roll viletsuse leevendamisel (Osokina, 2012).

Osokina (2012) järgi oli kiriklike institutsioonide aktiivsus sotsiaalhoolekande korraldamisel asjakohane, kuna keskaja viletsus ja puudus tabas suuri inimgrupe, katk ja epideemiad, sõjad ja põgenikud tõid kaasa kerjamise, millega hakati pealegi tegelema ka süstemaatiliselt. Klooster sai headuse sümboliks ja tihti ehitati neid ohtlikes ja majanduslikult vähe arenenud piirkondades, panustades sellega riigi sotsiaalse infrastruktuuri arengusse (Osokina, 2012).

Lisaks kloostrite tegevusele rajati 13. sajandist alates aktiivselt tegutsevaid kerjasmunkade orduid, kelle eesmärk oli lisaks evangeeliumi kuulutamisele elada lihtrahva keskel (Osokina, 2012).

Seega kujunes keskajal välja mitmekülgne sotsiaalasutuste võrgustik, lastekodud, võõrastemajad, vanadekodud, hospitalid jne, millede juures arenes välja kohalikust kirikust sõltumatu koguduslik elu (Brodd, 2007).

Hattenhauer (2007) kirjutab, et 9.-11. sajandil, Euroopa suurte kloostrireformide ajal, tõusis tähtsaks kohale kristlik rüütlikeisus. Autori sõnul oli kristlikul rüütlikeisusel väga suur ülesanne kaitsta väeteid ja hoida rahu. Rüütlike ülesanne oli välja astuda igapäevaseks kaitseks, kes olid sotsiaalsel või õiguslikel põhjustel kaitsetud (Hattenhauer, 2007). Tänapäeva mõistes sotsiaalteenuste osutamisel ja palverännuteede kaitsmisel olid rüütliordud haritud ja leidlikud (Osokina, 2012).

Osokina (2012) on seisukohal, et reformatsioon ei toonud kiriku diakooniatöös muutust, kuid lõi eeldused kõigele sellele, millel rajanes suurte ärkamiste ajal ja järel tekkinud diakoonitöö. Autor väidab, et Martin Luther rõhutas usu ja teenimise lähedast suhet. Inimese tegevusest pidi tulema konkreetne kasu ligimesele (Osokina, 2012). Reformatsiooni ja sellele järgnevatel sajanditel oli diakoonia arengus nn üleminekuperiood. Osokina (2012) sõnul tõi luterlik liikumine nimega pietism esmakordselt esile küsimuse „ühiskonna elukvaliteeti parendava“ väärtuse kohta, kus igapäevasele tagatakse osalemine ühiskondlikus ja tööelus, mis viib tõrjutute osakaalu vähendamisele. Ta leiab, et pietistlik idee uute töökohtade loomisega vaestele võis anda võimaluse neid integreerida ühiskonda ning selles ka aktiivselt osaleda, mis lõppkokkuvõttes tõstaks ühiskonna heaolu. Pietismiga loodud uus teoloogia ja usuelu praktiseerimise mudel sai otseseks eeskujuks 18.-19. sajandi ärkamisliikumistele (Osokina, 2012).

Osokina (2012) väitel oli 18.-19. sajandi ärkamisliikumiste mootoriks selline usuline liikumine, mida nimetatakse metodismiks. Ta ütleb, et metodistide keskelt kasvasid välja mitmed sotsiaalsed liikumised, kellest tuntuim on Päästarmee. Päästarmee eesmärgiks oli lisaks evangeeliumi kuulutamisele aidata abivajajaid, mille saavutamiseks rajati öömajad ja sööklad. Lisaks kirjeldab Osokina, et selle kaudu arenes välja nn *societas' e* (ühiskondlik) mudel oma abiorganisatsioonide ja sisemisjonitööga, mis kirikust sõltumatult hakkas andma kvalitatiivset tulemust. Selline tegevus laiendas abi osutamist innovaatilisel viisil, mis tõepoolest parendas ühiskonna elukvaliteeti (Osokina, 2012). *Societas' e* tegevus pani aluse nüüdisaegsele sotsiaalhoolekandele kiriku ja riigi koostöös (Osokina, 2012).

Kreem (1995) kirjutab, et 18.-19. sajandil nõrgendas kiriku võimu industriaalne revolutsioon ning tekkis uus, sotsiaaltöö poliitilise mõtlemise viis. 1884 ilmus Saksamaal sotsiaalkindlustuse seadus (Kreem, 1995), millega seoses võib öelda, et sotsiaaltöö kui abistamisfunktsiooni elluviimine oli suuremas osas üle läinud ilmalikule võimule. Eelkõige kinnitas seda ka 1948. aasta Inimõiguste Deklaratsioon (ÜRO Inimõiguste Ülddeklaratsioon, 1948).

Osokina (2012) sõnul tituleerib 20. sajandi sekulariseerunud (usuliste väärtuste asendumine ilmalikega) Lääne ühiskonnale omaselt Inimõiguste Deklaratsioon traditsioonilisi piibellikke väärtusi justkui iseenesest mõistetavana ning lahus Piiblist. Selline humanistlik arusaamine pääses kehtivusele alates valgustusajast ja on eriti ilmekalt väljendatud 18. sajandi humanist Hugo Grotiuse töödes (Osokina, 2012).

Suured ootused moodsa ja tehnoloogiliselt toetatud kristliku ühiskonna suhtes kustusid, kui puhkes I maailmasõda. Sõda tõi vaenu kristlike rahvaste ja riikide vahele ning sellega kaasnes viletsus ja vaesus. Osokina (2012) on seisukohal, et maailmasõjajärgne aeg tõi sügava kriisi kirikute enesemõistmises ja võimekuses üksinda lahenda rahva sotsiaalseid ja religioosseid probleeme. Selles kriisis tärkas kirikutevaheline koostöö, mida nimetati oikumeeniaks (Osokina, 2012). Kirikute Maailmanõukogu püüdis 1968. aastal Uppsala assambleel kehtestada nn sekularisatsiooni ja humanistlikku programmi, mille kohaselt kaasaja kirikud loobusid puhtast evangeeliumikuulutusest ning selle asemel pidid hakkama andma endast kõik ühiskonna ja kogu maailma õiglasemaks muutmiseks ning sotsiaalsete probleemide lahendamiseks (Mähar, 2005).

Nõukogude Liidu riigikord Eestis ei soosinud mitte ühelgi moel religiooni. Usuvaenulik riigijuhtimine viis Eestis kiriku rolli sotsiaaltöö tegevustest kaugele ja muutis selle pigem marginaalseks. Võib oletada, et riigi keeld kirikliku hoolekande kohta ei seganud mitteformaalselt koguduse liikmete omavahelist abi, kuid abi väljapoole kogudust osutati minimaalselt või varjatult.

Koguduste poolt ilmalike tegevuste elluviimisesse suhtutakse vaatamata sellele eesti ühiskonnas skeptiliselt ja pigem tõrjuvalt. Iga tegevuse puhul eeldatakse religiooni „pealesurumist“, usulist „ajuloputust“ või muud taolist.

1.2 Sotsiaaltöö ja koguduste sotsiaaltöö

Kreemi (1995) arvates on sotsiaaltööd kirjeldatud kui elukutset, mis teenindab riigi sotsiaalselt südametunnistust. Ta leiab, et sotsiaaltöötaja kliendid võivad olla kas omal soovil tulnud abiotsijad või sunniviisiliselt suunatud, nad võivad olla igast vanusegrupist, neil võib olla erinev etniline või religioosne taust ja nad võivad olla riigi rahvastiku erinevalt sotsiaalselt tasanditelt. Sotsiaaltöö põhineb väärtustel, mis rõhutavad inimese väärikust, tema õigusi ja vajadusi ning inimvõimete kasvu ja arenguvõimaluste täiuslikkuse saavutamist (Kreem, 1995). Lisaks kuuluvad sotsiaaltöö sfääri kõik erinevad abistavad, toetavad, õpetavad, juhendavad erialad, mis teevad sotsiaalse iseloomuga tööd. See on sotsiaaltöö laiemas mõttes. Siia võib kahtlemata liigitada kirikutes tehtava sotsiaalse töö, mille eesmärk on nii koguduse liikmete kui kogukonna abistamine ja toetamine.

Payne (2005) kohaselt on Kristliku õpetuse üheks olulisemaks aluseks materiaalse ja füüsilise abistamise kõrval vaimne ja hingeline toetus ning julgustus. Autor on seisukohal, et seetõttu nähakse inimeses mitmeid tasandeid, läbi mille on ta pidevas interaktsioonis ümbritsevate inimeste ja keskkonnaga. Inimest ei saa võtta lahus tema keskkonnast, vaid tervikuna, nähes inimeses ja tema elus erinevaid tahke, mis on kõik omavahel tihedasti seotud (Payne, 2005).

Malcolm Payne (2005) toob välja, et sotsiaaltöö väärtused on inimlikud ja hingelised ja seetõttu peaks sotsiaaltöös domineerima idee inimese kohtlemisest terviklikuna. Igast üksikust inimprobleemist peab aru saama tagapõhja arvestades või ümbruskonnasüsteemide – perekonna, sotsiaalse grupi, kogukonna ja ühiskonna kontekstis (Payne, 2005). Indiviidid mõjutavad üksteist pidevalt süsteemide sees ja seega on oluline aru saada, kuidas terve hulk erinevaid sotsiaalsed süsteeme mõjutavad indiviidi ja kuidas tema mõjutab neid vastu (Kreem, 1995).

Igas kogukonnas on palju võimekaid inimesi seotud mitmesuguste organisatsioonide, koguduste ja institutsioonidega, kuid ainult osa neist võimetest, huvist ja energiast on kasutuses. Just kirikud võivad olla oma inimeste ja füüsiliste võimaluste kaudu eriti suureks jõuallikaks. Kogu sellise ressursi tööle panek on oluline lähtudes kogukonna arendamise vaatenurgast. Selle eesmärgi saavutamiseks tuleb kaardistada nii üksikisikute, organisatsioonide, koguduste ja institutsioonide võimekus ja vahendid (Kreem, 1995).

Kristliku või ka koguduste sotsiaaltööd nimetatakse sageli asjaomaste poolt diakooniatööks. EELK Diakooniatöö (2016) kodulehel kirjeldatakse, et koguduste diakooniatöö kätkeb endas tavaliselt kodu- ja hooldekodukülastusi, eakate sünnipäevalaste õnnitlemist, hingehoidu ja humanitaarabi (kasutatud rõivad jms) jagamist. Mõningates kogudustes pakutakse ka supiköögiteenust, transporti haigetele ja puuetega inimestele, õigusalast nõustamist, ohvriabi, päevakeskust lastele ning invatarvete laenutust. Mitmetes kogudustes on tavaline nn loomulik diakoonia – koguduse liikmete ja naabrite vastastikune abistamine. Nagu kogu kirikutöö puhul, on ka diakoonia puhul selgelt näha põimumine teiste kogudusetöö valdkondadega (EELK Diakoonia, 2016).

Eesti Evangeelse Luteri Kiriku (EELK) Põhikirja § 10 kohaselt on EELK vaimuliku astmed piiskop, preester (õpetaja) ja diakon (EELK Põhikiri, 2016). Teder (2016) ütleb, et sellise määratlusega on EELK-s omaks võetud laiemalt konsensuse leidnud kolmeastmeline teenimisameti käsitlus ja mis toetub Piibli erinevatele tsitaatidele. Autor leiab, et sellises käsitluses kuulub diakon selgelt ordineeritud ehk apostliku ameti kandjate hulga, väljendades samas teatud kutsumust ja eripära selles ametis. Tema sõnul on diakoniametis esil ülesanded, mis ühendavad seda eelkõige piiskopi ja preestri ametiga. Üldjuhul on diakon seotud seega kogodusliku struktuuriga, diakon on koguduse õpetaja abiline, kelle määrab ametisse ja vabastab ametist peapiiskop (Teder, 2016). Seega kuulub diakoonia oma määratluse mõttes selgelt kirikute põhitegevusse. Seda osutatakse ennekõike koguduse liikmetele ja hoopis eraldivõetav on vabatahtliku abistamistöö temaatika, mida tehakse mitteformaalsel tasandil. Kuna need tegevused on omavahel läbi põimunud ja sama inimene teeb nii diakooniatööd kui mitteformaalset abistamistööd samaaegselt siis ongi nende tegevuste eristamine keeruline. Diakoonia iseenesest tähendab teenimist ehk ka isiklikku teenimist konkreetsetes eluolukordades (Diakoonia lähtekohad, 2016). Eesti Evangeelne Luterlik Kirik (Diakoonia lähtekohad, 2016) selgitab, et diakooniatöös lähenetakse inimesele terviklikult, võttes arvesse tema vaimseid, hingelisi, materiaalseid ja sotsiaalseid vajadusi ning austades tema isiksust. Samas öeldakse, et raskustesse sattunud ei tohi kunagi vaadelda abi osutamise passiivse objektina, vaid teda tuleb toetada nii, et ta elaks oma elu vastutustundlikult ja iseseisvana. Usuorganisatsioonid rakendavad diakooniat ellu dialoogis ja vajadusel koostöös avalike ja eraorganisatsioonidega. EELK (2016) väitel ei konkureeri diakooniatöö nendega, vaid lähtub oma tegevuses omadest põhimõtetest ja väärtustest. Nad leiavad, et diakoonia peab osalema väärtushinnanguid puudutavas ühiskondlikus diskussioonis, tõstes esile probleemide põhjuseid.

EELK arvates peab kirik oma prohvetliku funktsiooni tõttu diakoonia kaudu ilmalikule võimule meelde tuletama õigluse elluviimist ja inimväärikuse austamist ning tegema nähtavaks ühiskondlikud struktuurid, mis neid ohustavad. Diakoonia peab tegema kuuldavaks nõrkade, tõrjutute ja unustatute hääle (Diakoonia lähtekohad, 2016). Kiriku rolli sotsiaalsete probleemide lahendamisel diakooniatöö kaudu on lähemalt uurinud Alla Osokina oma kursusetöös „Kiriku roll sotsiaalsete probleemide lahendamisel diakooniatöö kaudu: ajalooline uurimus (Osokina, 2012)“ ning selles töös põhjalikumalt diakoonia otsesest seost sotsiaalsete probleemide lahendamisel ei uurita. Selle käsitlemine kaugeneks liialt praeguse töö eesmärgist.

Diakooniatöös ja üldisemalt koguduste sotsiaaltöös koguduste poolt vaadatuna leiab rohkem käsitlust ja rakendamist hingehoiutöö kui üks olulisemaid vahendeid koguduste poolt kogukonnale pakutavates tegevustes. Latvala (2012) arvates on hingehoid koos praktilise abi andmisega olnud kristliku kiriku olemuslikuks osaks tema algusest peale. Autor ütleb ka, et hingehoid tähendab Piibli kontekstis mitte lihtsalt hinge, vaid isikut, inimese olemust, kus hing pole osa inimesest, vaid tema tõeline olemus ja seega hinge eest hoolitsemine tähendab inimese kui terviku eest hoolitsemist, võttes arvesse inimese sügavaimat olemust. Lisaks selgitab Latvala (2012), et abistamise eesmärk on aidata inimesel olla oma elu subjekt ja leida üles oma peidetud jõuressursid, et ta suudaks tegeleda oma mineviku ja olevikuga ning otsida tulevikku. See tähendab, et inimesel aidatakse olla võimalikult aus oma olukorra suhtes ja juhitakse teda võtma vastutus tehtu eest. Latvala (2012) arvates toetab aitaja tõe otsa vaatamist, isegi kui see tähendab esmalt tugevate negatiivsete emotsioonidega tegelemist, juhivad inimest ära tundma, kes ta on isiksuseks ja kuidas ta võiks areneda kriisihetkedest edasi, ning toetab inimest selle elu ja kogukonna taasavastamisel, kuhu ta kuulub. Aitamise keskne eesmärk on abistatava täiskasvanuks muutumine ning laiemas plaanis on abistamise üheks eesmärgiks ka negatiivsete ahelreaktsioonide katkestamine (Latvala, 2012).

Latvala (2012) selgitab veel, et hingehoiu eesmärk on julgustada abivajajat vastutama oma elu ja tegevuse eest, toetades teda kriiside tagajärjel tekkinud emotsioonidega tegelemisel ning vajadusel ka uue struktuuri ja mõtestatuse leidmisel oma elus. Ta leiab, et ideaalis võiks hingehoiu protsess olla niivõrd abivajaja isiksusse ja olukorda süvenev, et see aitaks avastada ja muuta eelnevalt põlvkonnalt teadlikult või teadvustamata üle võetud hävitavaid mõtte- ja käitumismudeleid ning toetada abivajajat püüdluses juurutada positiivseid mustreid. Tegelikult ei pruugi see alati võimalik olla, sõltudes mitmetest teguritest, nt

hingehoiukontakti ajalisest kestvusest, abistaja pädevusest või kitsamast eesmärgist (Latvala, 2012).

Sellisel mõtestades kattub hingehoiutöö laiemas plaanis sotsiaaltöö põhimõtetega ja sotsiaalhoolekande olemusega, mida pakutakse kogukonna liikmetele kohaliku omavalitsuse poolt. Seega tegeletakse erinevate organisatsioonide poolt sisu poolest väga sarnaste tegevustega erinevate nimetuste all. Juba ainuüksi see asjaolu annab aluse oletada positiivse ja inimestele suunatud koostöö olemasolu.

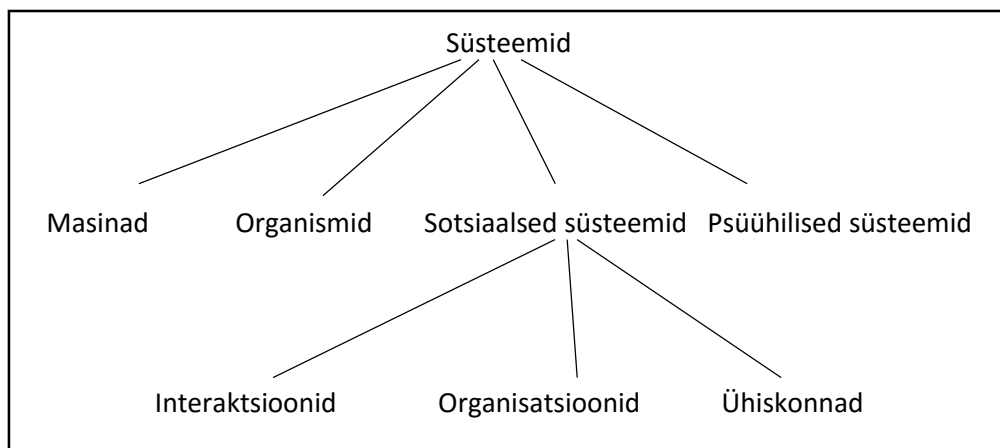
1.3 Süsteemiteooria käsitlus sotsiaaltöös

Payne'i (2005) järgi on süsteemiteooria avaldanud mõju sotsiaaltööle alates 1970. aastatest. Ta täpsustab, et süsteemiteooriad pärinevad Ludwig von Bertalanffi (1901-1972) üldisest süsteemiteooriast. Teooria kohaselt on kõik organismid süsteemid, mis koosnevad all-süsteemidest ja need on omakorda supra-süsteemide osad (Payne, 2005). Näiteks inimene on ühiskonna osa, aga samas koosneb ta vereringest, rakkudest jne. Seega on iga inimese ümber olemas hulk süsteeme, mille erinevad osad on tihedas seoses üksteisega, samamoodi on erinevad süsteemid seoses üksteisega. Süsteemikontseptsiooni käsitlemiseks on oluline määratleda viit järgmist mõistet:

1. element – süsteemi osis, mida käsitletakse süsteemi vaatlemisel jagamatuna;
2. struktuur – elementide vahelised suhted, mis võivad olla stabiilsed, ajutised, vastastikused, sattumuslikud;
3. terviklikkus – elementide ja nendevahelise struktuuri ühtsus, põhjus elementide kogumi vaatlemiseks süsteemina;
4. sisend – süsteemile väliskeskkonnast suunatud signaal, mõju või surve;
5. väljund – süsteemi reaktsioon väliskeskkonnast tulnud sisendile (Payne, 2005)

Süsteemi terviklikkuse mõttes on kõik nimetatud osad vajalikud ja esindatud. Seega on süsteem Payne (2005) kohaselt mis tahes nähtus, mis koosneb elementidest ja nendevaheliste suhete struktuurist. Süsteemina saab vaadelda aatomeid, molekule, ühiskonda, perekonda, majandust, universumit – teiste sõnadega kõikvõimalikke elementide kogumeid, mis on olemuslikult seotud. Nendele kogumitele kehtivad alati ühesugused reeglipärasused (Payne, 2005).

Saksa sotsioloog Niklas Luhmann (1927-1998) arendas süsteemiteooria sotsioloogia ja sotsiaalse keskkonna jaoks. Selleks jaotas ta süsteemiteooria analüüsimise kolmele tasandile: mis on nähtav süsteemiteooria kolmel tasandil (joonis 1).

Joonis 1. Süsteemiteooria kolm tasandit (Luhmann, 2009)

Luhmann (2009) peab võimalikuks üldise süsteemiteooria arendamist süsteemispetsiifiliste teooriateni ja sealt edasi liigub arutelu sotsiaalsete süsteemide teooriaga. Ta leiab, et süsteemiteooriat rakendatakse sotsiaalsetele süsteemidele nagu grupid, perekonnad, ühiskonnad jne. Kui süsteemiteooria ideid rakendada sotsiaaltööl, siis inimest rahuldav elu sõltub tema lähima sotsiaalse keskkonna süsteemidest ning nende süsteemidega peab tegelema sotsiaaltöö (Payne, 2005). Inimesi saavad aidata kolme liiki alljärgnevad süsteemid:

- a) Mitteformaalsed ehk loomulikud süsteemid (perekond, sõbrad, postiljon)
- b) Formaalsed süsteemid (kogukonnagrupid, ametiühingud)
- c) Ühiskonna poolt loodud süsteemid (haiglad, koolid) (Payne 2005).

Sotsiaalsete probleemidega inimesed ei ole aga alati valmis neid süsteeme kasutama. Payne (2005) kohaselt on selleks erinevaid põhjusi. Esiteks võivad tema arvates süsteemid inimese elus puududa, neil ei ole võimalusi või nad ei ole kohandunud olemasolevale probleemile. Puudub näiteks mitteformaalne (perekond) süsteem. Teiseks arvab autor, et inimesed ei pruugi nendest süsteemidest teadlikud olla või ei soovi mingil põhjusel neid kasutada. Näiteks kuriteo ohvriks langenud inimene ei ole teadlik ohvriabi teenuse olemasolust. Kolmandaks võib

süsteemi poliitika tekitada kasutajale uusi probleeme nagu näiteks sõltuvus või erinevad huvid (Payne, 2005).

Nii võib vaimulike kogudustega liitumise puhul huvi olla pigem mitte hädasolija sotsiaalne aitamine vaid usukuulutus. Probleeme võib tekitada ka asjaolu, et süsteemid võivad üksteisega vastuollu sattuda. Siin võib nimetada näitena, et perekondlikud väärtused ei tunnista religiooni või erinevates organisatsioonides sotsiaaltööd tegevate inimeste isiklike suhte pinnalt tekkinud konfliktid ei võimalda organisatsioonide vahelist koostööd. Konfliktid saavad alguse maailmavaadete erinevustest ja probleemne ei ole mitte klient ega keskkond, vaid nende omavaheline suhtlemine. Siinkohal ongi sotsiaaltöötaja eesmärk aidata inimesel realiseerida talle olulisi ja tähtsaid ülesandeid, täita seatud eesmärged. Payne'i sõnul tegelevad sotsiaaltöötajad inimese "isiklike murede" ja "avalike asjade omavahelise" seosega. Sotsiaaltöö muutub selgemaks kui sotsiaaltöötajad analüüsivad iga üksiku juhtumi puhul, millistesse süsteemidesse inimene kuulub, kellega nad tegelevad (Payne, 2005).

Malcolm Payne (Payne 1995, 2005) arendas üldise süsteemiteooria edasi sotsiaaltöö süsteemidele. Selle järgi on inimene pidevas muutumises ja liikumises, kus suheldakse oma keskkonna erinevate aspektidega. Inimesed muudavad keskkonda ja muutuvad selle mõjul (ibid, 1995, 2005). Kui inimene suudab areneda muutuste kaudu ja seda toetab keskkond, toimib vastastikune adaptatsioon. Sotsiaalsed probleemid rikuvad sotsiaalset keskkonda. Kõik süsteemid, nii inimesed üksikuna kui ka grupid, peavad püüdma säilitada head kohanemist oma keskkonnaga. Kõik inimesed vajavad rahuldavaid sisestusi nagu näiteks toit, info ja ressurss, et elada ja arendada.

Inimese kohanemisvõimete, keskkonna ja interaktsiooni parandamiseks kasutatakse mitmesuguseid meetodeid, kus rõhk asetatakse inimese enda võimetele, enesemääratlusele ja tegevusele (Payne, 2005).

Inimest ümbritsevates keskkondades/süsteemides võib abistaja rolli leida kirikust. Juba paaril korral mainitud hingeline tasand inimese abistamisel omab sageli suuremat rolli, kui reaalne füüsiline või materiaalne abistamine. Kirikutel on kahtlemata olemas kvalifitseeritud jõud sellise ülesande täitmiseks. Oluline on analüüsida konkreetsete juhtumite puhul või koostöö võimaluste otsimisel abi osutamise võimekust pigem ressursi olemasolu ja tahte olemasolu seisukohalt.

1.4 Põltsamaa koguduste töö süsteemiteooriast lähtuvalt

Igasuguse koostöö analüüsi kesksel kohal on tegevused formaalsete toetusgruppidega ja ka „mitteformaalsete“ ehk „loomulike“ abistajate aktiveerimine hädasolevate sõprade, naabrite, ja perekonnaliikmete aitamiseks. Personaalne töö kasutab inimeste psühholoogilisi jõude ja oskusi selleks, et võimaldada eneseabi ja muutuda tugevamaks. Sotsiaalne abistamine kasutab toetamist ja tagasisidet inimese toetussüsteemide stimuleerimiseks.

Nii personaalne kui sotsiaalne abi püüavad tegeleda isikutega, kes suudavad kontakteeruda võrgustikuga ja nõnda teistele midagi anda, samal ajal ise abi saades (Payne, 2005).

Põltsamaa koguduste paigutuse aluseks võrgustikus on määratlus, et kogudus on esmajärjekorras formaalne süsteem Eesti Vabariigi kontekstis. Esiteks põhineb kogudustesse kuulumine tänases Eestis rangelt vabatahtlikkusel. Teiseks ja tegelikult olulisemaks aspektiks siinjuures on konstitutsiooniline õigus usuvabadusele. Samas on kogudustel vabad käed osutamaks oma võimaluste piires ja jõukohaselt abi seal, kus nad selle järele vajadust rohkem tunnetavad. Kogukonnas inimesi ümbritsevas süsteemis olles, tajuvad kirikud eelkõige vaimsel tasandil abi vajaduse olulisust konkreetsele inimesele.

Kindlasti on kogudus üks sotsiaalse süsteemi osasid, kandes endas eelkõige väärtuste, kommete ja uskumuste funktsionaalseid edasiviijaid. Inimesele lähemale minnes saame koguduste puhul rääkida konkreetsete teenuste osutamisest - laste väärtuskasvatus, noorsootöö üldisemalt, vähekindlustatud ja riskiperede materiaalne abistamine, individuaalne lähenemine personaalsete pöördumiste korral jms.

Kogu sotsiaalses süsteemis on elemendiks inimene – kogukonna liige selles piirkonnas, kus kogudused tegutsevad. Elemendid paigutuvad struktuuri vastavalt oma valikutele ja eesmärkidele. Olulised on ülejäänud võrgustikust perekond, sõbrad, töö- või koolikeskkond, abi vajaval inimesel kindlasti ka sotsiaalteenuseid pakkuvad organisatsioonid ning kohalik omavalitsus (sotsiaalosakond). Sotsiaaltöötajal on probleemi lahendamisel oluline aru saada süsteemide omavahelistest seostest ja sidususe tugevusest – terviklikkusest. Seejärel tuleb kogudustel saada sisend – kuidas ja millisel viisil on võimalik neil sekkuda abistamisprotsessi ning seejärel saavutada väljund, mis piirkonnas toimib ja probleemide lahendamise osas tulemusi toob.

Olen eelnevalt välja toonud, et sotsiaaltöö on ajalooliselt olnud tihedalt seotud diakooniatööga. Samas tänapäeval teame me tegelikult väga vähe koguduste tegevustest sotsiaaltöös.

Informatsiooni valdamine tänapäevases kiires ühiskonnas on muutunud aga lausa eluliselt tähtsaks. Kui sotsiaaltöötaja omab informatsiooni võimalikest partneritest ja nende võimekustest, võivad ka temal endal olla paljud tegevused lihtsamad ja kiiremad. Koguduste poolt elluviidavate konkreetsete tegevuste kirjeldamine ja sõnastamine aitab sellisele teadlikkusele kindlasti kaasa. Lisaks tegevuste sõnastamisele tuleb ära tunda ka võimalus koostööks. Kuidas selle kõigega tegeletakse, sõltub palju just selles süsteemis sees olevate inimeste aktiivsusest ja tahtest. Olenemata oma tegevusvaldkonnast ei saa ka kõige parem spetsialist asju toimima, kui ta on kinni stereotüüpides või valearusaamades. Ainest selliseks mõtiskluseks on veelgi rohkem, kuid reaalsema pildi saab silme ette teemat kohapeal uurides.

2. Uurimuse metodoloogia

2.1 Eesmärk ja uurimisküsimused

Selle uurimuse eesmärk on kirjeldada Põltsamaal paiknevate koguduste poolt pakutavaid tegevusi ning leida vastus küsimusele, millisel määral toimib koguduste ja Põltsamaa linnavalitsuse koostöö. Varasemad uuringud Põltsamaa piirkonda hõlmanud ei ole. Näiteks Eleri Illik on uurinud Kiriku rolli Eesti sotsiaaltöös (Illik, 2011), Maarika Kits on uurinud 2011. aastal Tartu linna 15 kogudust (Kits, 2011) ja Johanna Toplaan on uurinud Tartu Pauluse koguduse sotsiaaltööd 2014 aastal (Toplaan, 2014). Kõik nimetatud uuringud toovad välja kirikute üsnagi olulise rolli sotsiaaltöö valdkonnas.

Uuringu läbiviimisel ja tulemuste analüüsimisel lähtusin eelmises peatükis toodud süsteemiteooria mõttest, mis käsitleb inimest ja teda ümbritsevat keskkonda tervikliku süsteemina ja kus iga osa süsteemist aitab kaasa inimese terviklikule ja positiivsele arengule. Kogudus, ühe osana sellest süsteemist, saab anda lisaks füüsilisele ja materiaalsele toetusele vaimset ja hingelist tuge. Koguduste tegevustest ülevaate saamiseks kaardistasin koguduste poolt pakutavad tegevused, mis vähemal või rohkemal määral kannavad abistamise ja toetamise funktsiooni. Põltsamaa linnavalitsuse sotsiaalosalakonna tegevused tulenevad seadusandlikest aktidest ja on konkretiseeritud tegevus- ja arengukavas. Tegevuste kaardistamiseks seadsin endale eesmärgist lähtuvalt järgmised uurimisküsimused:

- ✓ Millist sotsiaaltööd kogudustes tehakse ja millistele sihtgruppidele on see suunatud?
- ✓ Milliseid tegevusi mõtestatakse sotsiaaltööna koguduste juhtide arvamuse kohaselt?
- ✓ Milline osakaal on kogudustel kohalikus sotsiaaltöös ja kuidas koguduste poolt pakutavaid tegevusi kogukonnas vastu võetakse intervjueritavate arvates?
- ✓ Kuidas kirjeldavad koguduse juhid ja kohaliku omavalitsuse esindaja koostööd kohaliku sotsiaaltöö valdkonnas?

2.2 Uurimismeetod

Uurimuse läbiviimiseks kasutasin kvalitatiivset meetodit. Kvalitatiivse meetodi valisin seetõttu, et antud valdkonnas ja piirkonnas puudub varasem analoogne analüüs ning seetõttu ka materjal ja info. Kvalitatiivset uurimismeetodit kasutatakse enamasti just selliste tundlike teemade puhul nagu tervishoid, sotsiaalne keskkond ja käitumine, haridus jne (Hirsijärvi, 2005).

Laherand (2008) on toonud välja järgmised kvalitatiivse uurimismeetodi põhimõtted:

- uuritakse inimesi ja süsteeme nendega suheldes või neid jälgides;
- andmed saadakse vaatluse, intervjuu ja sõnalise suhtlemise kaudu ning keskendutakse tähendustele ja tõlgendustele, mida uuringus osalejad väljendavad;
- kvalitatiivne uuring kujutab endast materjali tõlgendamise praktiliste viiside kogumit, mis aitab maailma nähtavaks teha;
- uuritakse nähtusi nende loomulikus keskkonnas ning püütakse ilminguid mõtestada või tõlgendada nende tähenduste kaudu, mida inimesed neile annavad;
- uurija vaatleb sotsiaalseid ilminguid terviklikult, mistõttu on kvalitatiivsed uurimused sageli pigem laiad panoraamvaated, kui mikroanalüüsid.

Kvalitatiivse uuringu andmete kogumise meetoditena kasutasin dokumentaalse materjali vaatlust ja intervjuude läbiviimist. Intervjuude läbiviimine annab selgema pildi probleemi olemusest. Lisaks intervjuudele oli aga vajalik eelinfo kogumiseks kasutada dokumentaalse materjali vaatlust. Dokumentaalseks materjaliks võivad olla mitmesugused dokumendid, nagu näiteks autobiograafiad, päevikud, kirjad, mälestused ja ametlikud dokumendid (Hirsijärvi 2005). Antud teema puhul oli otstarbekas uurimismaterjalina käsitleda ja andmeid koguda internetis koguduste ja kohaliku omavalitsuse kodulehtedel avaldatud materjalidest, tegevuskavadest ja arengukavadest.

2.3 Dokumentide analüüs

Esmase meetodina kogusin dokumentide analüüsi käigus koguduste tegevuste kohta andmeid nende kodulehtedelt internetis. Ning lisaks uurisin ja piirkonna tegevuskava ja arengukava. Analüüsi käigus sain esmase ülevaate kogudustes toimuvatest tegevustest ja koostöö

hetkeolukorrast. Kvalitatiivses uurimises on hakatud sagedamalt kasutama just selliseid andmekogumise viise (Hirsijärvi, 2005), sest dokumentaalsed andmed toetavad uurimuse põhieesmärkideni jõudmist. Dokumentaalse vaatluse objektideks olid kohaliku omavalitsuse vaates Põltsamaa linna arengukava 2012-2033 ja Põltsamaa linna tegevuskava 2013-2020 ning koguduste vaates kõikide uurimustöös juba nimetatud koguduste interneti koduleheküljed. Kuna kogu nimetatud materjal on kättesaadav internetist, siis nende vaatlemine toimuski arvuti vahendusel. Kohaliku omavalitsuse arengukava ja tegevuskava on esitatud avalikult failiformaadis, mis võimaldab kavade alla laadimist ja arvutiekraanil lugemist. Kodulehed on internetis avalikult ja interaktiivselt jälgitavad. Materjali lugemise ja vaatlemise käigus otsisin informatsiooni, mis seonduks uurimustöö temaatikaga ja püstitatud küsimustega.

Kodulehed on olemas kõikidel kogudustel. Kohaliku Põltsamaa piirkonnaga seotud kodulehed on Niguliste Kirikul, Jordani Kogudusel ja SPA Põltsamaa Kogudusel. Jehoova Tunnistajate ja Apostliku Õigeusu Kiriku kodulehed on üle-eestilised. Koguduste kodulehtedel on info kaasaegne, kajastab nii toimuvaid vaimulikke kui ka ilmalikke sündmusi ja tegevusi. Sündmustes ja tegevustest osavõtmiseks vajalik info on kättesaadav ja ajakohane. Kodulehtedelt ei leia viiteid üldise aasta või pikema perioodi tegevuskava või arengukava kohta. Eelkõige ilmalike sündmuste ja tegevuste elluviimine paistab toimuvat jooksvalt vastavalt vajadusele.

Põltsamaa linna tegevuskavas ja arengukavas puuduvad tegevused ja eesmärgid, mis pakuksid kogudustele tegevusi sotsiaaltöö vaatenurgast. Sotsiaalvaldkonna eesmärkide sõnastamisel tuuakse küll välja vajadus noorsootöö tõhustamise järele ja vajadus tegeleda puudust kannatavate inimestega, kuid võimalike koostöövõrgustiku liikmetena kogudusi ei nimetata (Põltsamaa linna Arengukava 2012-2033). Arengukava keskendub rohkem kohaliku omavalitsuse allasutuste – lasteaedade, koolide, tervisekeskuse ja päevakeskuse tegevustele ja sotsiaaltööle läbi nende. 2015. aastast lisandub linna hooldekodu ning selle poolt pakutavad teenused. Põltsamaa linnavalitsuse korraldusega jaotati 2015 aasta kevadel kogudustele tegevustoetusena linnavalitsuse eelarvest 2900.- eurot. Summa jagunes kolme koguduse vahel – EELK Niguliste Kogudusele 2400.- eurot, EKNK Põltsamaa Jordani Kogudusele 300.- eurot ja EAÕK Põltsamaa Kogudusele 200.- eurot. Raha jagati liikmete arvu poolest suuremate koguduste vahel. Rahade kasutamist konkreetselt määratletud ei ole, kasutamine on fikseeritud sihtotstarbelise tegevustoetusena (Põltsamaa Linnavalitsuse korraldus 27.03.2015 nr 2-4.2/2015/117), mis aga tähendab suurt valikuvabadust kogudusele. Kuna konkreetseid tegevusi

määratletud ei ole, võidakse raha kasutada üldiseks majandamiseks, remonditöödeks, vaimulikutööks kui ka ilmalikeks tegevusteks.

2.4 Intervjuude läbiviimine

Kõige otsesemad allikad info kogumiseks on vahetuid kogemusi omavad inimesed. Antud valdkonna ja teema puhul on kõige otsesemateks allikateks Põltsamaa linnavalitsuse sotsiaalosakonna juhataja ja Põltsamaa koguduste juhid. Kvalitatiivse uurimuse üks põhilisemaid andmekogumise meetodeid on intervjuud. Intervjuude suur eelis teiste ees on nende paindlikkus, võimalus andmekogumist vastavalt olukorrale ja vastajale reguleerida. Intervjuudes võib varieerida käsitletavate teemade järjekorda, samuti on vastuste tõlgendamiseks rohkem võimalusi (Hirsijärvi, 2005).

Intervjuumeetodi valimisel arvestasin Hirsijärvi (2005) toodud põhimõtetega:

1. uurimisolukorras tuleb inimest näha subjektina, kellele tuleb anda võimalus väljendada ennast võimalikult vabalt, sest inimene on täiendusi loov ja aktiivne osapool;
2. uurijal on vastuste suunda raske ette näha, sest antud temaatika osas puudub piirkonnas varasem käsitlus;
3. konkreetse küsitluse/intervjuu tulemused saab tõsta laiemasse konteksti.
4. Eeldatakse, et teema kohta on oodata mitmeid erisuunalisi vastuseid;
5. Vastuseid on intervjuu käigus võimalik täpsustada;
6. Intervjuude käigus oodatav info on põhjalik. Intervjueeritavate seisukohti võib paluda põhjendada. Vajadusel saab esitada lisaküsimusi (Hirsijärvi, 2005).

Selles uurimuses püütakse iseloomustada ja leida lahendus piirkonnale tervikuna. Kuna Põltsamaa piirkonnas ei ole minule teadaolevalt analoogset uurimust varem läbi viidud siis tuleb arvestada sellega, et intervjueeritavad saavad esmakordselt oma mõtteid uurimisküsimustele suunatult koondada. Sellest tulebki eelkõige asjaolu, et nende vastuste suunda on raske ette näha. Vastuste laiemasse konteksti tõstmisele aitab kaasa intervjueeritavate oodatav avatus, mis sellisel töökohal töötamisega eelduslikult kaasneb.

Sotsiaaltöö tegevused oma olemuselt eeldavad põhjalikkust ja selliselt on oodatav ka intervjueeritavate poolne teemakäsitus.

Hirsijärvi (2005) on toonud välja ka ohud, millega tuleb arvestada intervjuude ettevalmistamisel:

1. intervjuu usaldusväärsust võib nõrgendada intervjueeritava kalduvus anda sotsiaalselt soovitavaid vastuseid;
2. intervjueeritav võib anda selliseid vastuseid, mida pole uurija küsinud ning kalduda teemast kõrvale;
3. intervjueeritav soovib jätta endast eeskujuliku inimese muljet (Hirsijärvi, 2005).

Intervjuerimise liikidena kaalutlesin kolme peamise liigi vahel – struktureeritud intervjuu ehk ankeetintervjuu; teemaintervjuu ja avatud intervjuu otstarbekuse osas. Kuna koostöö erinevate asutuste, organisatsioonide vahel on üldjuhul väga mitmetahuline siis eeldab selle uurimine erinevate nüansside täpsustamist ja uuritava seisukohtade täpset edasiandmist. Selleks on aga struktureeritud intervjuu liigselt jäik. Konkreetne ankeetküsitluse vorm ei anna sageli võimalust lisaküsimusteks või ka emotsioonide väljendamiseks. Avatud intervjuu oma olemuselt eeldab pikka aega ja korduvat rääkimist, mis aga antud teema puhul võib muutuda laialivalguvaks ja esialgse ülesande fookusest välja viia. Seega on käesoleva töö seisukohalt kõige otstarbekam kasutada teemaintervjuu vormi. Selles valmistatakse ette alateemad ja teatav hulk üldisi küsimusi, mida on võimalik intervjuu käigus lisaküsimustega täpsustada.

Kasvatus ja sotsiaalteaduslikus uurimustes kasutatakse ka seda sorti intervjuusid sageli, sest see vastab hästi kvalitatiivse uurimuse eesmärkidele (Hirsijärvi, 2005)

Kuna pööran töös tähelepanu Põltsamaa linnavalitsuse ja koguduste vahelisele koostööle, arvestan intervjuude ettevalmistamisel asjaoluga, et seoses asutuste erinevate töösihtide ja eesmärkidega, lähenevad intervjueeritavad teemale erineva nurga alt. Seetõttu vajavad intervjuukavad mõningaid erisusi. Näiteks ei ole Põltsamaa linna sotsiaalosakonnast otstarbekas küsida, millisel määral seondub nende tegevus „kuulutamisega“ jmt. Väljatöötatud esialgsed intervjuukavad on leitavad töö lisades (Lisa nr.1 ja 2).

2.4.1 Intervjueeritavate valik

Uurimuses on teema väga konkretiseeritud nii valdkonnapõhiselt kui geograafiliselt. Sellest tulenevalt arvestan piiratud ja konkreetse intervjueeritavate hulga. Intervjueeritavateks on Põltsamaa linnavalitsuse sotsiaalosakonna juhataja ja Põltsamaa piirkonnas tegutseva viie koguduse juhid. Kuna territoriaalselt piirneb uurimustöö Põltsamaa linna territooriumil paiknevate koguduste ja teiste asutustega, siis sellega tegelikult erinevate asutuste kaasamise võimalus sisuliselt lõpeb. Koguduste abitöötajate ja linnavalitsuse teiste ametnike intervjuerimisega läheks töö liialt laialivalguvaks ja intervjuude sisust tulenevalt lisanduks teemavaldkondi, mis ei ole selle töö eesmärkideks. Sotsiaalhoolekandeaustusi uurimustöö temaatika mõttest lähtuvalt Põltsamaa linnas rohkem ei leidu. Uurimuse valmimise ajaks on küll Põltsamaa linnas valminud hoolekandekeskus, kuid intervjuude läbiviimise ajal oli see alles ehitusjärgus ning arvestades ehitise ja tegevuste uudsusega, puudub asutusel selge kogemus ja väljakujunenud seisukohad koostööst Põltsamaa linnas. Seetõttu ei ole selles uurimuses otstarbekas kaasata intervjueeritavate hulka hoolekandekeskuse spetsialisti. Vastajad on seega kogemustega, laialdaste teadmistega ja tugevate sotsiaalsete oskustega inimesed.

2.4.2 Intervjuude käik

Intervjuudeks ettevalmistamine nõudis minult väga palju ajalist planeerimist ja julgust. Ajaline planeering on oluline seetõttu, et intervjuu aeg pidi sobima mõlemale osapoolle. Kuna varasem kogemus selliste intervjuude läbiviimisel puudus, siis mind valdas teadmatus, et kas ma üldse olen oodatud ja kui avatud intervjueeritavad minuga on ning milline on teise osapoolse suhtumine nii teemasse kui intervjuerimisse üldiselt.

Ettevalmistatud kava kohaselt intervjuerisin esmalt koguduste juhte ja viimasena Põltsamaa linna sotsiaalosakonnajuhatajat. Hiljem selgus, et intervjueritavaks kohalikust omavalitsusest sai siiski sotsiaaltöö spetsialist. Kahjuks omavalitsuse sotsiaaltöö spetsialist ei teadnud paljusid vastuseid või ei soovinud kommenteerida, kuna see on tema isiklik arvamus. Sotsiaalosakonna spetsialist on ka ainus minu intervjueritavatest, kes ei nõustunud diktofoni kasutamisega.

Esimene kontakt koguduste juhtidega toimus e-kirja teel. Nõusolek saadud, asusin kogudusi külastama, sest otsustasin viia läbi intervjuud intervjueritavate keskkonnas. Esimene

kohtumine toimus koguduse nr 1 juhiga, kes on naine. Kuna teiste koguduste pastorid on meesterahvad, tundus samasooline intervjueeritav turvalisem ja esimeste pingete ja emotsioonide maandamiseks parim valik. Koguduse juht oli väga vastutulelik ja vastas meeeldi kõigile minu küsimustele. Vahepeal tundsin, et mu häääl väriseb, aga mida aeg edasi, seda julgemaks ja avatumaks meievaheline vestlus muutus. Soovitud küsimustele sain vastustena väga palju minu jaoks uut informatsiooni. Koguduse juht tegi ringkäigu nende koguduse ruumides ja rääkis põhjalikult enda nägemusest Põltsamaa linnas toimuvast.

Järgmiseks valmistusin ette ja läksin koguduse nr 2 juhiga intervjuud tegema. Pastor võttis mind vastu kiriku käärkambris. Intervjuu alguses oli tajutav, et pastoril on pikaajalised kogemused, sest tema teadlikkus oli läbi sorava jutu ja selgete seisukohtade tunnetatav. Koguduse juht tunnustas minu ettevõtmist ja avaldas soovi tööga tutvuda, kui see valmis on. Tema väga asjalikud vastused minu küsimustele tekitasid järjest uusi küsimusi, mis kohati ei olnud isegi seotud minu uurimustöö põhiteemaga. Intervjuu koguduse nr 2 juhiga kestis ajaliselt kõige kauem.

Koguduse nr 3 juhiga oli intervjuu mõnevõrra keerulisem, kuna pidin käigu pealt uusi küsimusi juurde küsima, et saada piisavalt infot. Probleemiks oli veidi kinnisem atmosfäär, kuigi eelnevalt tausta uurides eeldasin, et see intervjuu on kõige mugavam. Oletasin, et PREP (paarisuhte rahulolu edendamise programmi) koolitajana on selle koguduse juhil rohkem informatsiooni, teadmisi ja kogemusi.

Koguduse nr 4 juhiga leppisin intervjuuerimise kokku telefoni teel, kuna temal ei ole e-posti aadressi. Telefoni teel oli ta väga pahur, millest kujunes eelarvamus, et ilmselt ei saa ma piisavalt infot ja saan pigem negatiivse suhtumise osaliseks. Kohtumisel vestles minuga aga hoopis teine inimene. Koguduse juht rääkis minuga heal meelel ja vastupidiselt eelarvamusele osutus ta vägagi jutukaks ja ilmselt oleksime pikemaltki vestlema jäänud. Kuid sellel korral oli minu aeg limiteeritud. Kui eelmised intervjuud olid kestnud ca 2,5 tundi, siis olin arvestanud sellel korral ca 2h. Hoolimata algsest negatiivsest telefonimotsioonist osutus intervjuu väga positiivseks, sujus hästi ja sain ka enda küsimustele vastused, olgugi et koguduse juht soovis rääkida kõigest, mis tal parasjagu hingele kogunenud oli.

Kõige viimaseks jäi kogudus nr 5. Varasemale informatsioonile tuginedes ootasin kõige keerulisemat intervjuud tema ülevalhoidmise mõttes. Eelneva põhjal olin teadlik, et nende tegevuse põhiolemus on Piibli „kuulutamine“ ja seetõttu ootasin keerulist intervjuud eelkõige

teemade eristamise osas. Koguduse juht osutus avatud suhtlejaks. Siiski osutus teema väga raskeks. Kõik koguduse juhi vastused algasid või lõppesid Piibli tõlgendamise ja selgitamisega. Nagu ka intervjuust välja tuli, on neile esmatähtis „kuulutamine“ ja „kuulutustöö“ tegemine ning muid tegevusi sellest ei eristata. Ka see vestlus läks ajaliselt pikemaks, kui planeeritud. Samas andis see lisaks uurimustöö küsimuste vastustele minu jaoks ka palju uut informatsiooni selle koguduse olemusest ja tegevustest tervikuna.

Peale kogudustega vestlusi pöördusin kohaliku omavalitsuse sotsiaalosakonna poole. Algne kontakt osutus konarlikuks ja pärast mõningaid täpsustusi selgus, et intervjuueeritavaks on sotsiaaltöö spetsialist. Esialgelt kokkulepitud kirjalikele küsimustele vastamine oli pinnapealne ja jättis väga paljud küsimused vastusteta. Vahetu intervjuueerimine osutus siiski vajalikuks ja peale mõningast veenmist võeti mind vastu. Pean tunnustama, et oli aru saada, et mind oodati mõningase ettevaatlikkuse ja reservatsiooniga. Tundus, et minu küsimused ei kõnetanud spetsialisti ja paljudele küsimustele tuli vastuseks, et ei oska kommenteerida või on tegemist ainult konkreetset tema isikliku arvamusega mitte asutuse tööpõhimõtetega. Kohati tundus, et antud teema ei kõnetanud teda, mis väljendus näiteks selles, et koguduste nimetamisel kasutati ebakorrektsid nimetusi ning üldine hoiak oli ettevaatlik ja pigem kriitiline.

2.5 Analüüsimeetod

Laheranna (2008) järgi on kvalitatiivse sisuanalüüsi olemuseks tekstide sisu kirjeldavate süstemaatiliste vaatluste ehk kodeerimisotsustuste tegemine. Autori sõnul kasutatakse kvalitatiivset sisuanalüüsi tekstide sisu ja/või kontekstiliste tähenduste uurimiseks, kusjuures keelt kui kommunikatsioonivahendit uuritakse intensiivselt, piirdumata sõnade pelga loendamisega. Ta jätkab, et tekstilised andmed võivad pärineda kas individuaal-, paari-, fookusgrupi- vm intervjuudest, erinevatest dokumentidest, uuritavate omaloomingust ja kõikvõimalikest meediaväljaannetest. Kvalitatiivse sisuanalüüsi käigus saadakse ülevaade uuritavast tekstist kui tervikust, millest otsitakse autori mõtteavalduste terviklikku mustrit või struktuuri ja seetõttu ei kasutata kvalitatiivse sisuanalüüsi puhul ranget, fikseeritud koodidega kodeerimisjuhendit ega mõõtmiskaalaid (Laherand, 2008). Koode ja kategooriaid on võimalik üle vaadata ja lisada analüüsi käigus (Laherand, 2008, Hirsijärvi jt, 2005)

Laheranna (2008) sõnul on kvalitatiivse sisuanalüüsi üks alaliike temaatiline analüüs, mille eesmärgiks on informatsioonist leida üles olulised tähendused ja arusaamad. Tema järgi selgitatakse analüüsi käigus välja peamised teemad ja nende järjestus ning uuritakse intervjueeritava interpretatsioone. Autor märgib, et analüüsi tegemisel kasutatakse avatud kodeerimist. Algselt sõnastatakse andmete kogumisel uurimuse eesmärgi ja uurimisküsimused, kuid analüüsis pööratakse tähelepanu ka sellele, mis on uurimuses osalejate jaoks tähtis, mida nad on selle teemaga seoses pidanud oluliseks rääkida (Laherand, 2008)

Uurimuse eesmärki jälgides analüüsisin sisuliselt dokumentaalset materjali ja intervjuude käigus esitatud informatsiooni. Olulisi märksõnu ja erinevaid mõtteid oli palju, kuid püüdsin keskenduda seatud eesmärgi saavutamisele ning uurimisküsimustele vastuste leidmisele. Lisaks püüdsin mõista intervjueeritavate poolt ridade vahele peidetut ja leidsin paljudele lausetele ühised märksõnad. Neid koondades ja mõtestades tekkisid kategooriad, milledesse süüvides tekkisid viis kõige olulisemat:

Koodideks nendele said: tegevuste sihtgrupid, kogukonna geograafiline haaratus, sotsiaaltööde liigid ja eristamine, abi põhjused ja tagajärjed (soov abi järgi), koostöö ja vajadus selle järgi. Nimetatud koode kasutades ja mõtestades kujunes arutlev analüüs.

3. Refleksioon

Uurimustööd kirjutama asudes olid minu peamised ootused seotud eelkõige positiivse koostöö leidmisega Põltsamaal. Oma olemuselt on Põltsamaa väga kogukonnakeskne ja sõbralik. Väliselt jääb mulje, et kogukond on ühte hoidev ja sotsiaalsete probleemide lahendamiseks kasutatakse ära kõik kohapeal pakutavad võimalused. Ma ise ei ole Põltsamaal seotud ühegi koguduse tegevusega ja juba sellest ajendatuna oli minus soov teada saada, milliseid religiooniväliseid tegevusi pakutakse kogudustes sotsiaaltöö vaatenurgast lähtuvalt. Minu eelduseks oli, et koguduste ja kohaliku omavalitsuse vahel toimub aktiivne infovahetus ja mõlema poole ressursside hindamine ja eesmärgipärane kasutamine. Minu arvates ei ole majanduslike ressursside puuduse esiletoomine piisav põhjus millegi tegematajätmiseks. Täna võime öelda, et sellise põhjuse oma tegevuste puudujääkide silumiseks saavad tuua suurem osa Eesti avalikust sektorist või avalikkusele suunatud teenusepakkujatest. Seetõttu peangi oluliseks koostöö mõtestamist, hindamist ja parimate lahenduste leidmist. Igale kogukonnale on meie väheneva rahvastiku olukorras iga inimene väärtus omaette ja raskustesse sattunuid tuleks abistada ja toetada nii igakülgsest kui vähegi võimalik.

Uurimustöö käigus tunnetasin väga positiivsena asjaolu, et tegelikkuses just koguduste poolt tehakse väga palju noortele suunatud tööd. Lisaks on kõigil osapooltel soov koostööks olemas. Puudu jääb piisavast aktiivsusest. Samuti soovin märkida, et intervjuudele vastu minnes olin emotsionaalselt ärev ja mõningase kartusega selle ees, et ma ei saa intervjuueeritavatega kontakti ja kohtan tõrjutust ja sellest tulenevalt informatsioonivähesust. Õnneks osutusid sellised kartused asjatuks. Eelkõige koguduste juhid olid meelsasti nõus oma tegemistest rääkima ja minule olulistes küsimustes oma arvamusi väljendama.

Loodan, et minu külastused ja intervjuud panid asjaosalisi veidi laiemalt kohaliku elu kitsaskohti vaatlema ja vähemalt mõtlema erinevatele koostöövõimalustele piirkonnas. Väga suureks positiivseks mõjuriks oleks seegi, kui siit saabki tõuke aktiivsem ja mitmekülgsem abivajajate aitamine ja toetamine. Põltsamaa on liiga väike kogukond selleks, et sinne piirkond kaotaks inimesi, keda tegelikult mõne lihtsa vahendiga oleks saanud siinsamas kohapeal aidata kas kohaliku omavalitsuse või miks mitte koguduse poolt.

4. Arutlev analüüs

Tegevuste sihtgrupid

Elluviidavatest tegevustest nähtuvalt soovivad kogudused olla kogukonna süsteemi osa. Nad soovivad töötada kogukonna liikmete hüvanguks ja heaoluks. Igas kogukonnas on palju võimekaid inimesi seotud mitmesuguste organisatsioonide, koguduste ja institutsioonidega, kuid ainult osa neist võimetest, huvist ja energiast on kasutuses (Kreem 1995). Seega saab koguduste niisugune soov olla abistavaks jõuks selliste võimekuste leidmiseks ja kaasamiseks kogukonda.

Laiapinnaliselt on kogudused tegevad noorsootöö valdkonnas, organiseerides lastele erinevaid väärtusõpetusi, lastelaagreid, väljasõite, aga ka spetsiifilist materiaalet abi ja teotust.

Vastaja 1: */.../ kui on nüüd see Talvele Vastu, siis me oleme püüdnud, et see ei ole mingi vaeste üritus, vaid see on kogu pere üritus /.../.*

Lisaks tegeletakse paljulapseliste perede toetamisega, raskustesse sattunutega ja eakatega. Tuleb nentida, et eakad on üks olulisemaid sihtgrupe. Ilmselt tuleneb see asjaolust, et Põltsamaa piirkonnas on eakaid palju ja vanemaealistel on usuorganisatsioonide suhtes traditsioonidest tulenevalt tugevam suhestumine. Suhtumine kiriku juhti kui vaimse toe andjasse ei ole tänapäeval kadunud, kuigi seda kasutatakse pigem harva. Teistpidiselt ei taha ka juhid ise olla pealesuruvad. Nad arvestavad nii ajaloolise nõukogudeaegse kirikut eitava pärandiga, kui ka tänapäevase usuvabaduse põhimõttega. Kuigi usk ei ole „nagu viirus“, mis kohe külge hakkab, ootavad kogudused siiski rohkem inimese enda initsiatiivi ja tahet nende juurde tulekuks. Selles osas pannakse vastutus usukoguduse kaasamise eest inimest ümbritsevasse süsteemi inimesele endale. Konkreetsetes juhtumipõhises lähenemises on siiski selgelt tajutav koguduste püüd läheneda või siseneda inimese kõige lähemasse keskkonda ning mõjutada teda individuaalselt. Seejuures üritatakse just esile tõsta inimese positiivseid omadusi, tõsta tema motivatsiooni ja aidata tal leida väljapääs probleemidest.

„Anname nagu linna sotsiaaltöötajatele lisaväärtust“, arwab vastaja 2 siinkohal.

Kui inimene ei leia end ümbritsevatelt süsteemidelt tuge, kipub ta neid vahetama, kas oma füüsilise elukoha muutmisega teise kohta kolides, oma käitumuslike muutustega liikudes ühest tutvuskonnast teise, varasemast erineva maailmavaate ja tõekspidamisega seltskonda või viies

muutused ellu enda sees, oma olemuses. Kogudus võiks olla üks vahend selleks, et hoida end ümbritsevat süsteemikeskkonda stabiilsena. Eneseteostus sellises süsteemis on tõenäolisem, kuigi me kõik viibime pidevalt muutuvast maailmas.

Kohaliku omavalitsuse sotsiaalosalakonna vaates on kirjeldatud sihtgruppid asjakohased. Vastaja 6 ütleb:

„keskmine abivajav isik on paljulapseline, koduhooldusel viibiv eakas, puuetega inimene, kellele on määratud hooldaja, eestkostetavad, töövõimetuspensionär. Meie poole pöördujad on pigem vabaaelus või üksik. Väga palju meie kogukonnas üksikuid lapsega vanemaid ei ole. On üksikud paljulapselised pered, kui ema on lastega üksi jäänud.“

Seega nähtub ka sotsiaalosalakonna töötajaga tehtud intervjuust, et linnas on suur osakaal eakatel, nemad on kõige olulisem ja suurem sihtgrupp, kellega saavad tegeleda nii kohalik omavalitsus kui ka kogudused.

Kogukonna geograafiline haaratus

Kogukonnasüsteemi ei ole haaratud mitte ainult Põltsamaal kohapeal elavad kogukonna liikmed, vaid ka inimesed mujalt.

Vastaja 2: *„Meil ei ole territoriaalset koguduskuuluvust.“*

Tänapäevase globaliseerumise tingimustes on selline käitumisviis ilmselt vajalik. Teoreetilisest aspektist lähtuvalt, kui inimene suudab areneda muutuste kaudu ja seda toetab keskkond, toimib vastastikune mõistmine. Sotsiaalsed probleemid rikuvad sotsiaalset keskkonda. Kõik süsteimid, nii inimesed üksikuna kui ka grupid, peavad püüdma säilitada head kohanemist oma keskkonnaga. Kõik inimesed vajavad rahuldavaid sisestusi nagu näiteks toit, info ja ressurss, et end säilitada ja arendada. Inimese kohanemisvõimete, keskkonna ja interaktsiooni parandamiseks kasutatakse mitmesuguseid meetodeid, kus rõhk asetatakse inimese enda võimetele, enesemääratlusele ja tegevusele (Payne, 2005).

Näiteks jumalateenistuse läbiviimisest tehakse ülekanne internetis. Lisaks sellele on kogudustel mitmeid piirkonnaüleseid tegevusi, mis on seotud materiaalse abi, aga ka vaimse individuaalse toetuse ja julgustuse jagamisega. Niinimetatud hingeabi käiakse jagamas erinevates piirkondades ja need ei kattu alati koguduste peamise tegevuspiirkonnaga. Koostööpartnerid on

siinkohal nii lastekodud, hooldushaiglad kui ka eakate kodud. Ühest küljest sunnib võimaluste otsimine inimeste rändama mujale piirkondadesse, teisest küljest nn juured hoiavad inimest kodukandi küljes kinni. Kogudus võiks olla üks selliseid süsteeme, millele inimene saab just oma kodukohas toetuda ja loota. Seda isegi mitte füüsiliselt kohal olles, vaid ka sellise võimaluse olemasolu kaugemalt tunnetades. Selliselt säilib kogukonna liikmeks olnud indiviidile kasvõi killuke sellest teda ümbritsenud süsteemist. Lastele ja noortele tähelepanu pööramine on igas mõttes tänuväärne. Näiteks koguduste poolt materiaalse abi osutamine lastekodule on selge märk soovist tähtsustada oma rolli lapsi ümbritsevas süsteemis ja teistpidi märk soovist pakkuda lapsele võimalust haarata end ümbritsevasse süsteemi toetaja, nõustaja, julgustaja. Piirkonnaülene tegevus näitab siin soovi problemaatikaga tegeleda, kuigi sihtgrupp võib jääda ka väljapoole igapäevasest tegevuspiirkonnast. Kogudused ei säti üldjuhul ennast selles mõttes kitsastesse raamidesse ja vaatavad ühiskonda laiemalt, kui ainult oma piirkonnas tegutsemine.

Ka sotsiaalosakonna töötaja tõdeb intervjuus, et koguduste tegevus ei ole tänapäeval enam rangelt seotud territooriumiga, vaid nii ilmalikke kui kiriklikke tegevusi viiakse ellu laiemalt, kui on seda Põltsamaa linna haldusterritoorium. Vastaja 6 ütleb:

„Niguliste (EELK) juures käib väga palju noori ka teistest piirkondadest. Piirkondade koostöö toimib/....“

Sotsiaaltööde liigid ja eristamine

Intervjuudest tervikuna võib välja tuua, et sotsiaaltööna mõtestavad kogudused igasugust abistavat, toetavat ja julgustavat tegevust, mis aitab inimesel ühiskonnas toime tulla, hakkama saada ja eneseteostuse mõttes ennast täisväärtuslikuna tunda. Selline koguduste poolt väljatoodud mõte haakub hästi teoreetilise seisukohaga, et sotsiaaltöö põhineb väärtustel, mis rõhutavad inimese väärikust, tema õigusi ja vajadusi ning inimvõimete kasvu ja arenguvõimaluste täiuslikkuse saavutamist (Kreem, 1995). Payne (2005) toob välja, et sotsiaaltöö väärtused on humanistlikud ja spirituaalsed ja seetõttu peaks sotsiaaltöös domineerima idee inimese kohtlemisest terviklikuna.

Vastaja 3 ütleb: *„Minu jaoks on see sotsiaaltöö kõik see hätta sattunute abistamine, on see vanurite toetamine, on see laste väärtusõpetus ja veel rohkemgi.“*

Seega kogudused ei erista sotsiaaltööd oma põhitegevusest. Igasugune abistav tegevus on nende jaoks igapäevane ja loomulik nähtus, mille jaoks eraldi arengukavasid ei peeta vajalikuks. Eelkõige tuleneb see ka sellest, et sotsiaaltöö või abistamine ei ole eesmärk omaette, igale probleemile lähenetakse juhtumipõhiselt ja vastavalt vajadusele. Inimestele lähenemine on pigem individuaalne ja selle käigus püütaksegi inimest vaadelda kui tervikut, alates lapseest kuni kõrge vanuseni välja. Tegevusi pakutakse kõikidele vanusegruppidele alustades noorte väärtuskasvatusega, organiseerides ekskursioone ja perepäevi ning lõpetades eakate koduabi ja hingehoiuga. Kõigist intervjuudest tuleb välja, et sellist tööd oma põhitööst konkreetselt ei eristata ja sellist eristamist ei peeta ka vajalikuks. Arvan, et siin sõltub väga palju inimesest endast, kas abi vastu võttes soovib ta süveneda ja järgida usuorganisatsiooni põhifunktsiooni või mitte. Kord juba öeldud lause „usk ei ole viirus, mis külge hakkab“, peab ka siinkohal paika. Kedagi ei sunnita vägisi usklikuks hakkama, hoolimata sellest, et pakutakse nii hingelist kui materiaalist abi. Koguduste tegevus siinkohal ei ole enesekeskne, vaid abi vajamisel lihtsalt osutatakse seda, ootamata vastutasu või vastuteenet. See on inimese jaoks väga selge märk positiivsete võimaluste ja tunnete kaasamise võimalusest end ümbritsevasse süsteemi. Kuigi kogudused lähenevad ise problemaatikale juhtumipõhiselt, ei saa seda võtta teadliku tõrjumise või eemale hoidmisena. Pigem saab siin rääkida materiaalse ressursi puudusest ja seeläbi madalast võimekusest. Kõik materiaalsed takistused peaksid samas olema sellised, mis kogukonna või koostöö mõttes peaksid olema ületatavad ühe või teise partneri abiga. See näitab omakorda vajadust toimiva süsteemi ja süsteemisese koostöö järele inimese ümber.

Vastaja nr 6 leiab, et kogudustelt saab eelkõige oodata hingeabi teenuse osutamist. Ta mõnab, et kogudustel ei ole oma põhitegevuste kõrval ka aega ja inimressurssi tegeleda ülesannetega, mis on sotsiaalosakonna pädevuses.

„Ma arvan, et hingeabi oodatakse ennekõike ja kui seda leitakse, siis materiaalne pool niiväga enam ei huvitagi. Võib-olla see probleem – ära kuulamise probleem ongi meil tänapäeval suurem,“ ütleb vastaja 6 ja toob sellega ühtlasi välja temaatika, mille kohaselt ka sotsiaalosakonna arvates vaimne abistamine ongi olulisem kui materiaalne. Inimene vajab tänapäeval rohkem sõnalist toetust ja julgustust, kuna finantsilistest vm materiaalistest raskustest saadakse lihtsamini üle kasvõi lähedaste abiga aga oskuslikke kuulajaid ja sõnalisi toetajaid on end ümbritsevast süsteemist raskem leida.

Abi põhjused ja tagajärjed, soov abi järgi

Koguduste juhid rääkisidki sotsiaaltööd mõtestades eelkõige abi osutamisest, kui peamisest sotsiaalsest tegevusest, mida kogudused pakkuda saavad. Abi osutamise all peeti eelkõige silmas vaimset toetamist, sõnalist julgustamist ja vestlusi, mille käigus püütakse sõnastada inimese probleeme ja leida neile lahendusi. Inimest rahuldav elu sõltub tema lähima sotsiaalse keskkonna süsteemidest ja sotsiaaltöö peab tegelema selliste süsteemidega (Payne, 2005).

Vastaja 5 ütleb:

„Inimesed ei tunnegi tänapäeval võib-olla niiväga söögist puudust kuivõrd just heast sõnast.“

Materiaalse abi osutamist peavad kogudused ise väheoluliseks ja marginaalseks. Siit tulenevad ka konkreetsemad abi põhjused ja tagajärjed. Paljudel juhtudel pöörduvadki abi otsijad muredega, mis vajavad nõustamist ja julgustamist. Näiteks võib tuua narkootikumide tarvitnud noormehe, kes otsis võimalusi edasiseks toimetulekuks. Sellega on kirikul võimalus asendada nii-öelda puuduvat abisüsteemi, millega inimest toetada ja julgustada. Teatud eraldatusele avalikust sfäärist pakub selline abisüsteem suuremat anonüümsust ja väiksemat tähelepanu kui ametiasutuse poolt pakutav hoolekanne. Väheneb sotsiaalse abi stigmatiseeriv mõju.

Materiaalse abi osutamise alla võib liigitada osaliselt diakonitöö, mille käigus eakatele toimetatakse koju toitu, esmatarbekaupu jmt. Siia aga lisandub ka sõnaline toetuse ja julgustuse pakkumine neile. Eesti Evangeelne Luterlik Kirik (2016) selgitab, et diakooniatöös lähenetakse inimesele terviklikult, võttes arvesse tema vaimseid, hingelisi, materiaalseid ja sotsiaalseid vajadusi ning austades tema isiksust. Raskustesse sattunud ei tohi kunagi vaadelda abi osutamise passiivse objektina, vaid teda tuleb toetada, nii et ta elaks oma elu vastutustundlikult ja iseseisvana (Diakoonia lähtekohad, 2016). Materiaalsed põhjused ilmnevad ka siis kui mõni suurem paljulapseline pere on tõepoolest sattunud raskustesse või näiteks tulekahju ohvriks. Sellisel juhul on materiaalse abi osutamine ka koguduses olulisel kohal ja püütakse lahendus leida kasvõi korjandusega koguduseliikmetelt. Põhjusi abi osutamiseks on väga palju. Siinkohal teeb kogudusi ettevaatlikuks negatiivsete kogemuste omamine. Nendeks on juhtumid, kus materiaalse abi osutamisel on hiljem leitud, et see ei ole läinud õige eesmärgi jaoks. Samas ei ole see täielikult hirmutanud eemale abi ja toetuse osutamisest tervikuna. Pigem takerdub konkreetne tegevus ja töö just inimeste individuaalsesse soovi või tahtesse abi vajadust tunnistada ning julgusesse abi vastu võtta. Meie ühiskonnas on inimestele pigem omasem „ise

hakkama saamise“ mõtteviis ja väga lihtsalt kedagi väljapoolt end ümbritsevasse süsteemi ligi ei lasta. Vastaja 3 ütleb selle kohta:

„Kas see on siis uhkus või oskamatus, ma ei oskagi öelda /.../ Kas julguse puudus või eneseväarikuse küsimus.“

Proovitakse hakkama saada selle süsteemiga, mis inimest juba ümbritseb. See ei pruugi olla aga ammendav just olulistel hetkel ja kohtades. Teisest küljest on teatavaks takistuseks ka koguduste juhtide poolt väljatoodud tagasihoidlikkus, mille tagajärjeks võib olla, et inimene jääb ilma just sellest olulisest end ümbritseva süsteemi lülist, mis võib anda lahenduse ja väljapääsu probleemsest või raskest olukorrast. Siinkohal tuleks leida võimalused ja tahe igakülgeks koostööks kõigi kogukonnas paiknevate asutuste, organisatsioonide ja ühenduste vahel.

Kohaliku omavalitsuse sotsiaaltöötaja toob välja, et abi põhjuseid on väga palju. Ametnik kirjeldab, et on ka juhuseid, kus materiaalse abi otsija eelistab tööle mineku asemel sotsiaalabi, kuna suudab sellega toime tulla ja selliselt on näiliselt lihtsam hakkama saada. Eelistatakse kodus olemist. Veel lisab kohaliku omavalitsuse sotsiaaltöötaja, et tegelikult on probleeme palju ja kõigele nad kindlasti tähelepanu ei jõua pöörata ja kõigi abivajajateni nad ei jõua.

„Meilgi on probleeme seinast seina ja kui tegeleme 160 asjaga, siis kõigega ei jõua tegeleda. Kui võtame kirikud ka juurde, siis meil füüsiliselt ei jää aega. Tegeleme ju siin pigem tulekahjude kustutamise ja väga palju muuks aega ei jäägi,“ seletab vastaja 6, distantseerides ennast ühtlasi sellega ka aktiivsest koostööst.

Koostöö ja vajadus selle järgi

Vastaja nr 6 ütleb *„...pigem mina arvaks ikka, et oleks seda hingehoidu vaja...“*

Vastaja nr 6 mõonab, et kogudustel ei ole väga palju võimalusi oma põhitegevuste kõrval kanda ülesandeid, mis ongi tegelikult sotsiaalosakonna pädevuses. Samas tunnistab vastaja, et sotsiaalosakonnal on ka endal piisavalt palju olulisi ülesandeid lahendada, mille tõttu ei jätku aega aktiivsuse näitamiseks koostöö suunamisel. Siinkohal loodetakse pigem koguduste tahtele ja aktiivsusele.

Tegelikult juba eelnevate märksõnade analüüsides tuleb välja koostöö vajadus ja olulisus. Kogu süsteem saab töötada tervikuna, kui kõik selle osad ühilduvad ja teevad koostööd.

Siinkohal võivad just kirikud olla oma inimeste ja füüsiliste võimaluste kaudu eriti suureks jõuallikaks. Kogu sellise ressursi tööle panek on oluline kogukonna arendamise vaatenurgast lähtudes. Selle eesmärgi saavutamiseks tuleb kaardistada nii üksikisikute, organisatsioonide, koguduste ja institutsioonide võimekus ja vahendid (Kreem, 1995).

Kui süsteemis esineb puudus, võib see küll toimida mingis ulatuses, kuid see ei ole tervik ja tagajärjed ei pruugi olla süsteemi kasutajale soovikohased. Nii kogudused kui ka kohalik omavalitsus on tunnistanud, et nad ei pruugi ja ilmselt ei jõuagi ise kõigi abivajajateni. Ka see asjaolu näitab koostöö selget vajadust. Kogukond on nii tugev, kui tugev on tema kõige nõrgem lüli. Seetõttu võiksid kogukonnas toimida igakülgne vajadustele suunatud ja süsteemne infovahetus ja tegevused. Üldjuhul näevad koostöövõimalust nii kogudused kui kohalik omavalitsus. Konkreetseks erandiks on siiski üks kogudus, kes ennast selgelt kõigist teistest distantseerib viidates oma selgetele ja konkreetsetele põhimõtetele. Kogu andmeinformatsioonist tulenevalt on see ka üks suletumaid kogudusi kogukonnas. Seega, kui koostöö vajadust on peamised huvigrupid tunnistanud, siis ongi selle käivitamiseks vaja piisavalt aktiivsust ja taht. Intervjuudest nähtuvalt ei soovi keegi olla vastutaja rollis. Ühest küljest on piiravaks asjaoluks finantsressursi puudumine, teiselt küljelt niigi suur töökoormus probleemide igapäevasel lahendamisel. Ma arvan, et siin on probleem pigem just piisavalt aktiivsete ja teotaheliste puudumises. Seda kinnitab vastaja 2 ütlus:

„Eks vist igati teeb natuke oma nurgas.“

Koostöö ei tähenda oma olemuselt ainult kohustuste võtmist, see tähendab ka vastutuse jagamist. Jagamine tähendab süsteemsemat tööd, milles kooskõlastatult ja ühiste jõupingutustega leiavad probleemid kiirema ja parema lahenduse. Algatuse ja koordineerimise poolel võiks siin pigem lähtuda võimu aspektist. Kohalik omavalitsus on kogukonnas selgelt võimupositsioonil.

Sellest tulenevalt on tegelikult varasemalt sellist aktiivsemat koostööd nende poolt välja pakutud:

„Me oleme seda mingil hetkel varem seda mõelnud, et meil on palju eakaid ja et koguduste liikmed võiksid käia nende vanainimeste juures sellist seltsi pakkumas, natuke juttu ajamas, seltsiks olla ja märgata probleeme ja neid meile edasi öelda. Me kunagi pakkusime selle ka välja, aga see ei arenenud edasi. Kas siis ei olnud niipalju aktiivseid inimesi või milles

asi oli, sest koguduses on ka väga palju vanuse poolest suhteliselt eakad, kes sinna kogudustesse kuuluvad. Me ei saanud sealt vastukaja,“ selgitab vastaja 6. Iseenesest peab kohaliku omavalitsuse sotsiaaltöötaja koostööd võimalikuks, kuid aktiivsuse osas loodetakse siiski pigem koguduste peale:

„Ma arvan, et sealtpoolt peaks olema keegi asjast huvitatud isik. Seda ei saa panna kirikuõpetaja õlgadele aga seal peaks olema isik, kes tegelekski siis selliste sotsiaalsete probleemidega. Eks neil kindlasti on ka selliseid inimesi aga kogudusest väljapoole pole pakutud. Oma siseselt tegelevad. Kes on siis huvitatud see leiab ise oma koha koguduses.“

Kohalikul omavalitsusel on olemas võimekus kutsuda kogudused ühise laua taha. See ei nõua erilist finantsilist ressursi. Kui koguduse juhtidest kogukonnainimesed on ise öelnud, et nii kogudused kui kohalik omavalitsus töötavad ju ühise eesmärgi nimel – kogukonna inimeste parema elujärje saavutamiseks, siis sellise mõtteviisi võiks omaks võtta ka kohalik omavalitsus. Hästi illustreerib seda mõtet vastaja 2 ütlus:

„Selles mõttes /.../ lühihüendus jääks ära. /.../ loomulikuks kooseksisteerimiseks on selline side vajalik, et julgetaks üksteise poole pöörduda.“

Elulistest asjaoludest tulenevalt saab arvestada, et kohalik omavalitsus on tugevamal positsioonil, kui kogudused. Sellest lähtuvalt saaks koostöö algataja kui ka koordinaator olla just kohalik omavalitsus. Nagu eelpool öeldud, vajalik on piisavalt aktiivse ja teotahtelise inimese või inimeste olemasolu.

Payne'i (2005) kohaselt tunneb inimene ennast seda turvalisemalt ja paremini, mida toetavam on teda ümbritsev sotsiaalne süsteem. Inimene ise peab sellest süsteemist ja tema osadest ka piisavalt teadlik olema (Payne, 2005). Põltsamaa piirkonnas tegutsevad kogudused soovivad olla kogukonna osa ja seeläbi osa siin kogukonnas elavate inimeste sotsiaalsest süsteemist. Nende tegevused on nähtavad ja kajastatud selliselt, et inimesed saavad olla teadlikud koguduste olemasolust ja nende poolt pakutavast. Inimeste soov kogudused oma sotsiaalsesse süsteemi võtta sõltub aga inimese enda tahtest. Kogudused saavad koostöös kohaliku omavalitsusega mõjutada abivajavaid kogukonnaliikmeid teadlikkuse tõstmisel ja koguduse, kui ühe elemendi arvestamisel süsteemi osana. Abivajaduse tunnistamine ja julgus abi küsida tuleneb aga igast inimesest endast. Kogudused ei soovi siinkohal olla pealesurujate positsioonis, vaid kaasatud vabast tahtest tulenevalt. Seetõttu ongi oluline koostöö organisatsioonide vahel,

mis üle kantuna teoriasse tähendab süsteemi kõigi elementide omavahelist koostöömimist. Süsteem saab töötada tulemuslikult, kui arvesse on võetud iga töötavat ja toimivat elementi. Selliselt moodustub tervik, sotsiaalne süsteem inimese ümber just selles kogukonnas, kus ta elab ja ennast realiseerida soovib.

5. Kokkuvõte

Bakalaureusetöö teemaks on Põltsamaa linna koguduste tegevused ja koostöö kohaliku omavalitsusega. Läbiviidud uurimuse eesmärgiks on kirjeldada Põltsamaal paiknevate koguduste poolt pakutavaid tegevusi sotsiaaltöö vaatenurgast lähtuvalt ning leida vastus küsimusele, millisel määral toimib koguduste ja Põltsamaa linnavalitsuse koostöö sotsiaaltöö tasandil. Uurimuse aluseks on süsteemiteooria lähtepunktid, mille kohaselt inimene ja teda ümbritsev keskkond moodustavad süsteemi, kus erinevad süsteemi osad moodustavad inimese arengu huvides ja heaolu tagamiseks võrgustiku, kus toimib koostöö ja kaasamine. Uuringu läbiviimisel vaatlesin Põltsamaa linnas paiknevate koguduste internetilehekülgi, Põltsamaa linna arengukava, tegevuskava ja eelarvet, et leida üldisi andmeid toimivate tegevuste ja koostöö kohta. Seejärel viisin läbi intervjuud koguduste juhtidega ja linnavalitsuse sotsiaaltöö spetsialistiga.

Intervjuude analüüsist saab kokkuvõtvalt järeldada, et Põltsamaal paiknevad kogudused soovivad üldjuhul ellu viia tegevusi, mida mõtestatakse sotsiaaltööna ilmalike tegevuste mõttes. Samas ei eristata neid väga selgelt koguduse põhifunktsioonidest ja eesmärkidest Jumala Sõna kuulutamisel, kuna ilmalikud tegevused ei ole eesmärk omaette. Erinevate koguduste tegevustes esinevad konkreetset ilmalikud tegevused ja abistamiskompleksid, kuid need on omaalgatuslikud ja ei tugine koostööle. Tegemist on üksikute üritustega ja ettevõtmisega, mis on tekkinud pigem koguduste juhtide või liikmete individuaalsest initsiatiivist kogukonna heaolu tõstmise eesmärgil. Nii koguduste juhid kui kohaliku omavalitsuse sotsiaaltöö spetsialist näevad koostööks võimalust, kuid täiendavate kohustuste võtmist keegi otseselt ei soovi. Siia lisandub ka asjaolu, et usuorganisatsioonidesse suhtutakse mõningase eelarvamusega ja eeldatakse kõigis tegevustes nn „usu peale surumist“. Ajalooliselt on aga kirik ja usuorganisatsioonid oma võimupositsiooni sotsiaaltöös kaotanud ja üle andnud avalikule võimule ning okupatsiooniaegne mentaliteet on Eestis vähendanud huvi ja positiivset poolehoidu nägemaks usuorganisatsioone inimest ümbritseva süsteemi osana.

Olen seisukohal, et Põltsamaa piirkonna (linna) väiksust arvestades tuleks tähelepanu pöörata kõikidele võimalikele koostööpartneritele kogukonna inimeste elujõulisuse ja arengu parendamise ja edendamise eesmärgil. Eelkõige just hingeabi osutamise võimalustega võib

usuorganisatsioon sageli olla just see oluline mõjur, mille tulemusena inimene suudab raskustest välja tulla ja oma elu täisväärtuslikult elada. Iga täisväärtuslik elu on vajalik kogukonnale, kus inimene elab. Soovitan koostöö parandamist ja kitsaskohtade leevendamist alustada Jõgeva linna näitel ümarlaudade korraldamisega ja kuivõrd sotsiaalse elu korraldamine on tänapäevases ühiskonnas kohaliku omavalitsuse ülesanne, siis initsiatiiv selleks peaks eelkõige tulema ka sealt. Koostöös luuakse paremad võimalused inimeste heaolu tagamiseks ning materiaalsed väärtused ei pruugi alati olla primaarsed.

Kasutatud allikad:

Brodd, S.-E. (2007), Diakoonia kiriku ajaloos. Diakoonia käsiraamat. Koostaja Riho Saard, Tallinn, Vali Press.

Diakoonia lähtekohad. Eesti Evangeelse Luterliku Kiriku diakooniatöö koduleheküljel arvutivõrgus - http://www.eelk.ee/diakoonia/y_diakoonia_lahtekohad.php
Viimati vaadatud 25.05.2016.

Eesti Apostlik-Õigeusu Kiriku koduleht arvutivõrgus - <http://www.eoc.ee/> , viimati vaadatud 14.05.2016.

EELK Diakoonia töövaldkonna arvutileheküljel arvutivõrgus -
<http://www.eelk.ee/et/kiriku-korraldus/toovaldkonnad/diakoonia/> , viimati vaadatud 26.05.2016.

Eesti Evangeelse Luteri Kiriku (EELK) Põhikiri, arvutivõrgus -
<http://www.eelk.ee/et/kiriku-korraldus/seadusandlus/pohikiri/> , viimati vaadatud 26.05.2016.

EELK Põltsamaa Niguliste Koguduse koduleht arvutivõrgus -
<http://www.poltsamaakogudus.ee/> viimati vaadatud 14.05.2016.

EKNK Põltsamaa Jordani Koguduse koduleht arvutivõrgus - <http://www.jordan.ee/> , viimati vaadatud 14.05.2016.

Hattenhauer, H (2007) „Euroopa õigusajalugu“, Tallinn, Tallinna Raamatutrükikoda.

Hirsijärvi S. jt, (2005) „Uuri ja kirjuta“, Tallinn, Medica

Illik, E. (2011) „Kiriku roll Eesti sotsiaaltöös. Bakalaureusetöö, Tartu, Tartu Ülikool, Usuteaduskond.

Jehoova Tunnistajate ametlik veebisait arvutivõrgus - <http://www.jw.org/et> , viimati vaadatud 14.05.2016.

Kits, M. (2011) „Kirikute osatähtsus sotsiaalhoolekandes – võimalused ja probleemid (Tartu linna kirikute näitel). Lõputöö, Sotsiaaltöö õppetool, Lääne-Viru Rakenduskõrgkool, arvutivõrgus - http://issuu.com/anuvarep/docs/li_pilast_de_kogumik_ii_2012 , viimati vaadatud 3.03.2016.

Kreem, R. (1995) „Sotsiaaltöö teooria ja praktika. Lähtealused isikliku, perekondliku ja ühiskondliku elu tugevdamiseks“, Tartu, Eesti Sotsiaaltöötajate Koondis Lääneriikides.

Laherand, M-L. (2008) „Kvalitatiivne uurimisviis“, Tallinn, OÜ Infotrükk.

Latvala, M. (2012) „Koguduslik hingehoid Eesti nelja konfessiooni näitel“, Tartu Ülikool, arvutivõrgus - http://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/27149/latvala_maire.pdf?sequence=1&isAllowed=y , viimati vaadatud 27.05.2016.

Luhmann, N. (2009) „Sotsiaalsed süsteemid“ 1984, tõlge eesti keelde Tartu, Ilmamaa.

Macartur, K. W, (1949) „The Bible and Human Rights.“ New York: A Woman’s Press Publication.

Mähar, A. (2005), „Evangelism ja sotsiaalne vastutus nüüdisaegses oikumeenilises diskussioonis. Diplomitöö. Tallinn: EELK Usuteaduse Instituut, arvutivõrgus - <http://misjon.ee/images/stories/evangelismjasotsiaalnevastutus.pdf> – viimati vaadatud 28.05.2016

Osokina, A. (2012) „Kiriku roll sotsiaalsete probleemide lahendamisel diakooniatöö kaudu: ajalooline uurimus“, Tallinn, arvutivõrgus -

http://www.eelk.ee/diakoonia/doc/teated/Alla_Osokina_KIRIKU_ROLL_SOTSIAALSETE_PROBLEEMIDE_LAHENDAMISEL_DIAKOONIATOO_KAUDU.pdf ,

viimati vaadatud 26.05.2016.

Payne, M. (1995) „Tänapäeva sotsiaaltöö teooria: kriitiline sissejuhatus“, Tallinn.

Payne, M. (2005) „Modern Social Work Theory“ Basingstoke; New York: Palgrave Macmillan.

„Põltsamaa Linna Arengukava 2012-2033“, arvutivõrgus -

<https://www.riigiteataja.ee/akt/426092014004#leiaKehtiv> viimati vaadatud 23.04.2016.

„Põltsamaa Linna Tegevuskava aastateks 2014-2020“, arvutivõrgus -

<https://www.riigiteataja.ee/akt/426092014004#leiaKehtiv>, viimati vaadatud 22.04.2016.

Põltsamaa Linnavalitsuse korraldus 27.03.2015 nr 2-4.2/2015/117, arvutivõrgus -

http://delta.andmevara.ee/poltsamaa_linn/dokument/167657 , viimati vaadatud 01.05.2016.

Saar, A.(2012) „ Eestimaalane ja tema usk sotsioloogi pilgu läbi“ 2012, arvutivõrgus -

http://www.ekn.ee/doc/ajakirjad/04_Andrus_Saar_Eestimaalane_ja_tema_usk_sotsioloogi_pilgu_labi.pdf Viimati vaadatud 5.03.2016.

SPA Põltsamaa Koguduse koduleht arvutivõrgus - <http://poltsamaa.advent.ee/> , viimati vaadatud 14.05.2016.

Teder, T. (2016) „Diakoniameti mõistmine ja praktika EELK-s, arvutivõrgus -

<http://www.eelk.ee/wp-content/uploads/2016/04/Tauno-Teder-%E2%80%93->

[diakoniameti-moistmine-ja-praktika-EELKs-19.04.2016.pdf](#) , viimati vaadatud 26.05.2016.

Toplaan, J (2014) „EELK Tartu Pauluse koguduse sotsiaaltöö“ Bakalaureusetöö, Tartu Ülikool, Ühiskonnateaduste instituut, Tartu, arvutivõrgus - http://dspace.utlib.ee/dspace/bitstream/handle/10062/43296/toplaan_johanna_ba_2014.pdf?sequence=1 Viimati vaadatud 27.02.2016.

ÜRO Inimõiguste Ülddeklaratsioon, 1948, arvutivõrgus: <http://www.vm.ee/et/uro-inimoiguste-ulddeklaratsioon>, viimati vaadatud 30.05.2016

Lisad

Lisa nr.1 Intervjuukava I (Põltsamaa linnavalitsus sotsiaalosakonna juhataja)

Põltsamaa linna ja Põltsamaal paiknevate koguduste koostöö

- Milline on Põltsamaal keskmine abivajav isik ja millised on peamised probleemid ja valdkonnad?
- Milline on hinnang abiandmise hetkeseisule (kas ressurssi on piisavalt)?
- Kuidas või millisel moel toetatakse kogudusi?
- Milline on koostöö kogudusega?
- Kuivõrd on KOV kursis sellega, mis kogudustes toimub?
- Millistes valdkondades on koostöö kogudustega võimalik?
- Millega saavad kogudused KOV-ile kasulikud olla?
- Kelle poolt peab tulema initsiatiiv koostööks?

Lisa nr.2 Intervjuukava II (Põltsamaal paiknevate koguduste juhid)

1. Koguduse peamised sotsiaalsfääri puudutavad tegevused

- Mis võiks olla sotsiaaltöö määratlus koguduse jaoks? Kuidas sotsiaaltööd mõtestate?
- Millisel määral on kogudusel võimalik eristada sotsiaaltööd koguduse põhifunktsioonist?
- Millise sisuga sotsiaaltöö tegevused on ja kellele need on suunatud (sihtgrupid)
- Kuidas tunnetatakse vajadust selliste tegevuste järgi?
- Kuidas on koguduse siseselt sotsiaaltöövaldkond eesmärgistatud?

2. Abi osutamise vajadus koguduste pilgu läbi

- Abivajavate isikute ring koguduse pilgu läbi
- Pöördumiste ulatus ja julgus (anonüümsus)
- Hinnang koguduse võimekusele abi osutada

3. Koostöö võimalused kohaliku omavalitsusega

- Hinnang hetkeolukorrale – millisel määral ja missugusel tasandil toimub koostöö?
- Kui suur vajadust näete koostöö järele?
- Millised on võimalused koostööks koguduse pilgu läbi?
- Koostöövaldkondade ja sihtgruppide täpne piiritlemine
- Kuidas on vajadust koostöö määratlemisele piirkonna arengukavas?
- Kuidas toimuks infovahetus ja koostöö reguleerimine?

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Kerli Vasar,

1. Annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose „Põltsamaa linna koguduste tegevused ja koostöö kohaliku omavalitsusega“, mille juhendaja on Reeli Sirotkina,
 - 1.1.Reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;
 - 1.2.üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.
2. Olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
3. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tartus/02.06.2016